UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
Facultatea de Istorie și Filosofie

SESIUNEA ŞTIINȚIFICĂ

A DEPARTAMENTULUI ISTORIA ROMÂNILOR, UNIVERSALĂ ŞI ARHEOLOGIE

II
ediţia

VINERI, 24 APRILIE 2015

PROGRAM
REZUMATELE COMUNICĂRILOR

Chişinău 2015

PROGRAM

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
(SALA NR. 222, BLOCUL IV)

VINERI, 24 APRILIE 2015

10^{00}-10^{30}	Şedința de deschidere a sesiunii ştiințifice
10^{30}-12^{00}	Şedința plenară
Ana BOLDUREANU *Muzeul Național de Istorie a Moldovei*	**Un tezaur cu monede istriene descoperit în Republica Moldova**
Virgil PÂSLARIUC *Universitatea de Stat din Moldova*	**Violență şi ritual în Moldova lui Ştefan cel Mare**
Brândușa MUNTEANU *„Muzeul Unirii", Iași, România*	**„Institutul fetelor" - prima şcoală publica de fete din Țările Române**
Paul NISTOR *Institutul de Istorie „A.D. Xenopol", Academia Româna*	**Tentativele României de acceptare în ONU (1947-1955). Între sprijinul sovieticilor şi obstrucția americanilor**

SECȚIA **ARHEOLOGIE ŞI ISTORIE ANTICĂ**

(AUD. 535, BLOCUL CENTRAL)

13^{00}-17^{30} Comunicări

Moderatori: Ion TENTIUC, Aurel ZANOCI

Eugen UŞURELU
Institutul Patrimoniului Cultural, AŞM
Considerații cu privire la clasificarea tipologică în arheologia preistorică

Sergiu BODEAN
Institutul Patrimoniului Cultural, AŞM
Siturile fazei Precucuteni III din Podişul Codrilor

Mariana VASILACHE
Muzeul Național de Istorie a Moldovei
Cercetarea aşezărilor culturii Cucuteni (etapa A) din spațiul Prut - Nistru: rezultate şi provocări

Ghenadie SÎRBU
Institutul Patrimoniului Cultural, AŞM
Complexele de habitat specifice grupului eneolitic târziu de tip Gordineşti din silvostepa pruto-nistreană

Mariana SÎRBU
Muzeul Național de Istorie a Moldovei
Pandantive descoperite în aşezările complexului cultural Noua-Sabatinovka-Coslogeni. Tipuri şi semnificație

Adrian FORMANCIUC
Liceul Teoretic „Ion Creanga", Cahul
O nouă perspectivă asupra originii tracilor

Aurel ZANOCI
Universitatea de Stat din Moldova
Tipologia şi evoluția porților şi căilor de acces în cetățile hallstattiene timpurii din spațiul tiso-nistrean

15^{00}-15^{30} Pauză de cafea

Livia SÎRBU
Institutul Patrimoniului Cultural, AŞM
Istoricul cercetării sitului Trinca „Izvorul lui Luca”

Mihail BĂȚ
Universitatea de Stat din Moldova
Cercetarea siturilor din epoca fierului din regiunea Nistrului Mijlociu: probleme şi perspective

Octavian MUNTEANU, Sergiu MORARU
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
Noi observații privind fortificarea promontoriului Butuceni

Andrei COROBCEAN
Universitatea de Stat din Moldova
Abordarea etnoculturală a complexelor funerare dintre Carpați şi Nistru din secolele V-III a. Chr.

Sergiu MATVEEV
Universitatea de Stat din Moldova
Analiza pantelor în contextul cercetărilor arheologice din valea Nistrului Mijlociu

Sergiu MUSTEAȚĂ
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
Ion TENTIUC
Muzeul Național de Istorie a Moldovei
Ion URSU
Institutul Patrimoniului Cultural, AŞM
Noi date privind fortificațiile de pământ şi lemn de la Soroca

Vlad VORNIC, Sergiu TABUNCIC
Agenția Națională Arheologică
Un cuptor de ars cărămizi din perioada modernă descoperit la Călăraşi

SECȚIA **ISTORIE MEDIEVALĂ**

(AUD. 511, BLOCUL CENTRAL)

13^{00}-17^{30} Comunicări

Moderatori: Lilia ZABOLOTNAIA, Pavel COCÂRLĂ

Andrei PROHIN
Universitatea de Stat din Moldova
Formele profeților în cultura bizantină

Pavel COCÂRLĂ
Universitatea de Stat din Moldova
Situația evreilor din Europa Occidentală la sfârşitul sec. XII - începutul sec. XIII

Teodor CANDU
Universitatea de Stat din Moldova
Importanța diferitor forme de păstrare a documentelor pentru reconstituirea trecutului: O mențiune necunoscută a unei întăriturii de la Aron Vodă din 1594

Silvia VOLOŞCIUC
Gimnaziul Musteața, r-nul Fălești
Aspecte privind istoria satului Musteața, raionul Fălești

Sergiu BACALOV
Institutul de Istorie, AŞM
Contribuții documentare privind moşia Leuntea din ținutul Bender

15^{00}-15^{30} Pauză de cafea

Oleg URSAN
Institutul de Istorie, AŞM
Страницы истории села Кетрошика Веке (Документальные сведения, демографический состав)

Valentin ARAPU
Universitatea de Stat din Moldova

Flagelul corupției în Țara Moldovei după relatările lui Jean Louis Carra (1744-1793)

Igor BERCU
Universitatea de Stat din Moldova

Sistemul de fortificații al „re'âyâ-lelor" otomane de pe teritoriul Țării Moldovei în viziunea autorilor francezi (sf. sec. al XVIII - înc. sec. al XIX-lea)

Lilia ZABOLOTNAIA
Institutul de Istorie, AȘM

Istoria feminină – o nouă disciplină științifică

Nicolae GRIBINCEA
Universitatea de Stat din Moldova

Clasificarea principalelor dansuri populare la români

SECȚIA **ISTORIE MODERNĂ**

(AUD. 530, BLOCUL CENTRAL)

13^{00}-17^{30} Comunicări

Moderatori: Bobi APĂVĂLOAEI, Valentin TOMULEȚ

Irina CEREŞ
Universitatea de Stat din Moldova

Relațiile comerciale ale Imperiului Rus cu Principatul Moldova la finele secolului al XVIII-lea - începutul secolului al XIX-lea (aspecte istoriografice)

Valentin TOMULEȚ
Universitatea de Stat din Moldova

Statistica din 1820 pentru ținutul Hotin – sursă importantă în studierea componenței etnice şi a dinamicii numerice a populației din Basarabia

Svetlana DOCHINA
Institutul de Istorie, AŞM

Нравственно-религиозное состояние традиционной болгарской семьи юга Бессарабии сер. 19 - нач. 20 вв.

Ivan DUMINICA
Institutul Patrimoniului Cultural, AŞM

Olimpii Panov (1852–1887) – un militar bulgar de origine basarabeană

Rodica NASTAS
Liceul Teoretic „M. Koțiubinski", Chişinău

Evreii din Imperiul Rus la sfârşitul secolului al XIX-lea

Valeriu HARABARA
Universitatea de Stat din Moldova

Contribuții privind proprietățile funciare ale elitei greceşti din Basarabia

15^{00}-15^{30} Pauză de cafea

Eugen-Tudor SCLIFOS
Institutul de Istorie, AŞM
Sudul Basarabiei 1856-1857 – problemă europeană

Bobi APĂVĂLOAEI
Centrul de Istorie şi Civilizaţie Europeană, Academia Română
Beneficiile şi sacrificiile Unirii. Iaşii după Mica Unire

Cristina GHERASIM
Universitatea de Stat din Moldova
Aspecte privind încadrarea fiicelor de nobili din Basarabia în sistemul de învățământ rus

Ion GUMENÂI
Universitatea de Stat din Moldova
Coloniile germane din Imperiul Rus şi rolul apartenenței religioase printre factorii de menținere a autoconservării de până la reformele țarului Alexandru al II (Cazul Basarabiei)

Ion MISCHEVCA
Universitatea de Stat din Moldova
Intelectualul basarabean Constantin Stere despre participarea României în Primul Război Mondial

Alexandr ROITMAN
Universitatea de Stat din Moldova
Alegerile rabinice din oraşul Bălți în anul 1877 (după documente inedite)

SECȚIA **ISTORIE CONTEMPORANĂ**

(AUD. 543, BLOCUL CENTRAL)

13^{00}-17^{30} Comunicări

Moderatori: Silviu B. MOLDOVAN, Liliana CONDRATICOVA

Liliana CONDRATICOVA
Institutul Patrimoniului Cultural, AȘM

Evoluția orfevrăriei de cult din Basarabia în prima jumătate a secolului al XX-lea

Corneliu CIUCANU
Centrul de Istorie și Civilizație Europeană, Academia Română

Un destin, o misiune... Familia Țanțu și lupta pentru Basarabia românească

Irina IEȘANU
Universitatea de Stat din Moldova

Recenzarea manualelor școlare cu predare în limba„moldovenească" și a cărților artistice un procedeu important în cadrul procesului de rusificare și deznaționalizare a tinerei generații în primii ani postbelici

Silviu B. MOLDOVAN
Centrul de Istorie și Civilizație Europeană, Academia Română

Exil și repatriere: ipostaze ale emigrației românești în primul deceniu postbelic

Mariana MISCHEVCA
Universitatea de Stat din Moldova

Comunism și urbanism în Europa de Est (1945-1989)

Olexander P. KRIVOSHIY
Kyiv-Zaporizhzhya Information-analytical agency "Kpialle", Ukraine

Women's war-time daily life as new area of historical studies

15^{00}-15^{30} Pauză de cafea

Dmitri TUMANOV
Liceul Teoretic „A.P. Cehov", Chișinău

Идеологическая борьба в отношении православной религии сквозь призму законов и приказов принятых в СССР (1961-1991)

Alexander ZHIDCHENKO
Omsk State University "F.M. Dostoevsky", Russia

The „Khrushchev thaw" in English historiography: the role of socio-political and civilizational ideas

Ilie GÎRNEȚ
Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu", Cahul

Evoluția parlamentarismului în Moldova

Alexei CERNOV
Universitatea de Stat din Moldova

Raporturile economice ale Republicii Moldova cu Federația Rusă (2001-2005)

Constantin SOLOMON
Universitatea de Stat din Moldova

Reflectarea campaniei electorale pentru alegerile parlamentare (2014) în ziarele „Moldova Suverană" şi „Nezavisimaia Moldova"

SECȚIA **ÎNVĂȚĂMÂNTUL DIN REPUBLICA MOLDOVA. ISTORIE ŞI PROBLEME**

(AUD. 309, BLOCUL CENTRAL)

13^{00}-17^{30} Comunicări

Moderatori – Elena MURARU, Ion EREMIA

Ion GHELEȚCHI
Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu", Cahul
Considerații cu privire la predarea istoriei locale în instituțiile de învățământ preuniversitar

Adrian DOLGHI
IP CCE, AŞM
Alina FELEA
Institutul de Istorie, ASM
Reprezentarea cartografică a anexării Basarabiei de URSS şi constituirea RSSM

Lucia GLIGOR
Liceul Teoretic „Mihai Eminescu", or. Fălești
Conexiunea între interpretările mitului antic la lecțiile de istorie şi opera literară la lecțiile de literatură

Aliona STÎNCĂ
Gimnaziul Mărăndeni, r-nul Fălești
Rolul formelor de organizare şi desfăşurare a activităților didactice din şcoală şi extraşcolare la istorie

Elena MURARU
Universitatea de Stat din Moldova
Asigurarea continuității între formarea inițială şi continuă a cadrelor didactice

Ion EREMIA
Universitatea de Stat din Moldova
Baza legislativă a activității ştiințifice în instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova (1991-2014)

15^{00}-15^{30}	Pauză de cafea
Pavel COCÂRLĂ *Universitatea de Stat din Moldova*	**Evoluția componenței etnice a absolvenților USM repartizați în școlile superioare și instituțiile de cercetare științifică din RSSM (1951-1965)**
Gheorghe PALADE *Universitatea de Stat din Moldova*	**Problema limbii de stat și a grafiei latine în cadrul Consiliului Științific al Universității de Stat din Chișinău (1988-1989)**
Liliana ROTARU *Universitatea de Stat din Moldova*	**Implementarea Hotărârilor Sesiunii a XIII-a a Sovietului Suprem a RSSM cu privire la limbă și alfabet la Universitatea de Stat din Moldova**
Anatol PETRENCU *Universitatea de Stat din Moldova*	**O radiografiere a acordurilor de colaborare, semnate de USM cu alte universități din lume**

REZUMATELE COMUNICĂRILOR

ARHEOLOGIE ŞI ISTORIE ANTICĂ

Considerații cu privire la clasificarea tipologică în arheologia preistorică

Eugen UŞURELU

Din punctul de vedere conceptual, în clasificarea tipologică perspectiva criteriilor de fond (Колпаков 1991, 83) presupune un suport metodologic opus celui al perspectivei regulilor logicii formale. Altfel spus, delimitarea elementelor taxonomice este efectuată nu în urma clasificării în baza regulilor logicii formale a indiciilor artefactelor, urmată apoi de determinarea dimensiunilor spaţial-cronologice, cultural-arheologice etc., ale claselor / tipurilor de artefacte, ci invers. Adică, seturile de indicii sunt corelate cu datele de ordin spaţial-cronologic, cultural-arheologic etc. (cu care artefactele analizate manifestă legături), respectiv, acestea din urmă şi determină relevanţa seturilor de indicii şi stau la baza evidenţierii tipurilor de artefacte.

La prima vedere, perspectiva criteriilor de fond ar suferi de un grad mai înalt de subiectivism faţă de perspectiva regulilor logicii formale. Ce ar fi determinat, atât de nivelul pregătirii profesionale şi de accesul la informaţii a cercetătorului, cât şi de însuşi caracterul relativ al datelor arheologice şi al structurilor arheologice.

În acelaşi timp, respectarea regulilor logicii formale determină numai corectitudinea logică a clasificării tipologice şi înlesneşte operaţionalitatea acesteia. Însă, nu garantează cu necesitate şi efectuarea unei clasificări ce ar corespunde obiectivelor de fond. Chiar mai mult, contravine esenţei artefactelor arheologice.

Totodată trebuie de menţionat că, în anumite situaţii, perspectiva regulilor determinate aprioric este unica posibilă în efectuarea clasificării.

Astfel, cu toate rezervele faţă de perspectiva criteriilor de fond, totuşi, esenţa artefactelor arheologice sugerează că cea mai oportună şi optimă în vederea clasificării arheologice anume această perspectivă şi nu cea a regulilor logicii formale.

Siturile fazei Precucuteni III din Podişul Codrilor

Sergiu BODEAN

Cercetările arheologice, efectuate din anii '40 ai sec. XX şi până în prezent, au evidenţiat în Podişul Codrilor mai multe aşezări Precucuteni-Tripolie A. Şapte dintre ele cu certitudine sunt atribuite fazei Precucuteni III (Bumbăta II, Cărbuna I, II, XI, Chişinău-*Valea Morilor*, Mileştii Mici-*Vatra Satului*, Truşeni). Siturile sunt amplasate pe versanţii lini ai unor văi prin care curge un curs de apă. În cadrul lor au fost atestate locuinţe de suprafaţă, bordeie, gropi menajere şi de cult. Inventarul ceramic cuprinde principalele categorii şi forme caracteristice acestei faze. În cadrul lui au fost semnalate importuri şi influenţe provenite din mediul Bolgrad-Aldeni (Cărbuna I, Chişinău-*Valea Morilor*). Plastica antropomorfă este reprezentată de statuete cu sau fără decor incizat, prezente în unele cazuri fragmentate intenţionat în cadrul gropilor de cult (Chişinău-*Valea Morilor*). Piesele de silex sunt atestate într-un număr mai mic comparativ cu alte aşezări din spaţiul pruto-nistrean, situaţia fiind cauzată de lipsa materiei prime din abundenţă în această zonă. Din aşezarea Cărbuna I provine cel mai reprezentativ depozit de piese de aramă şi piatră din mediul Precucuteni-Tripolie A, a cărui datare a constituit subiect de dezbatere în istoriografia de specialitate. În lipsa unor datări radiocarbon a siturilor Precucuteni III din Podişul Codrilor deocamdată este dificil de stabilit raportul cronologic cu alte situri din arealul precucutenian-tripolian timpuriu sau cu fenomenul apariţiei primelor aşezări încadrate în perioada Cucuteni A1-A2. Cert este că primele reprezintă în mare parte aşezări de la finalul aşa-numitului Precucuteni III clasic.

Cercetarea aşezărilor culturii Cucuteni (etapa A) din spaţiul Prut - Nistru: rezultate şi provocări

Mariana VASILACHE

Analiza datelor şi informaţiilor referitoare la cercetarea aşezărilor Cucuteni A din spaţiul Prut - Nistru (4600-4100 BC), precum şi evidenţierea aspectelor ce ţin de investigaţia actuală şi de perspectivă fac subiectul prezentării de faţă.

Habitatul cucutenian din etapa şi spaţiul sus-menţionate se integrează perfect în arealul culturii Cucuteni-Tripolie aducând o notă particulară şi specifică acestui complex cultural.

Pentru teritoriul dintre Prut şi Nistru sunt cunoscute 97 de monumente, încadrate în prima fază de dezvoltare a culturii, dintre care doar 14 situri au fost excavate parţial sau cercetate prin mici sondaje.

Toate informaţiile şi datele pe care le deţinem în prezent ne permit realizarea doar a unor afirmaţii generale despre logica amplasării siturilor, intervisibilitatea dintre aşezări, căilor de acces, existenţa unei posibile ierarhii etc. Aceste informaţii pot doar confirma, la nivel *micro*, încadrarea cultural-cronologică a siturilor studiate. Cele mai multe studii publicate evidenţiază latura materială a complexul cultural din această regiune, în timp ce imperativul cercetării din ultimii ani este examinarea siturilor la nivel *macro*, ceea ce presupune analiza relaţiilor dintre situri. Pornind de la această premisă, vedem că utilizarea unilaterală a metodelor de cercetare a arheologiei clasice nu permite obţinerea unor informaţii complete privind algoritmii sau logica amplasării aşezărilor.

Studierea dinamicii cronologico-geografice şi a ierarhiei interne a siturilor culturii Cucuteni, etapa A, între Prut şi Nistru presupune parcurgerea unor etape cum ar fi studiul dinamicii cronologice a siturilor, studiul dinamicii teritoriale a siturilor, studiul ierarhiei interne pe palierele inter-situri / intra-sit.

În cadrul studiului nostru vom respecta metodologia împrumutată atât de la analiza spaţială, cartarea asistată de calculator cât şi statistica spaţială şi predicţia arheologică. De natură multiscalară, acest studiu va evidenţia cercetarea de mai mult de un secol a aşezărilor cucuteniene şi va contri-

bui la analiza spaţială a siturilor înainte de a aborda problema relaţiilor şi interacţiunilor dintre om şi mediu.

Complexele de habitat specifice grupului eneolitic târziu de tip Gordineşti din silvostepa pruto-nistreană

Ghenadie SÎRBU

Dacă pentru complexele de locuit din cadrul culturii Cucuteni-Tripolie există informaţie suficientă în literatura de specialitate, atunci, pentru grupele locale din eneoliticul târziu, în special pentru cel de tip Gordineşti, este puţină şi lacunară. Situaţia este cauzată în mare parte de lipsa cercetărilor pe suprafeţe mari, ce ar permite crearea unei imagini de ansamblu referitoare la detaliile arhitectonice, formele şi distribuirea acestora în cadrul aşezărilor.

În mediul faciesului eneolitic târziu de tip Gordineşti, din cele 14 aşezări cercetate prin săpătură, doar în trei au fost dezvelite complexe de locuit (Trinca-*Izvorul lui Luca* – 3; Feteşti II – 1; Hancăuţi I-*La Farsin* – 1). În literatura de specialitate sunt evidenţiate trei tipuri de locuinţe – de suprafaţă, cu platformă de lut; bordeie şi semibordeie. Totuşi, autorul acestei comunicări, în urma sistematizării informaţiei, confirmă existenţa doar a două din ele: ***de suprafaţă*** şi ***cu baza adâncită***. La rândul său, în cadrul primului tip, resturile de materiale depistate *în situ* au permis delimitarea a două variante: *locuință cu platformă de lut* şi *construcție cu podeaua amenajată cu pietre*.

În ceea ce priveşte distribuirea locuinţelor în planul general al aşezărilor s-a reuşit de constatat, că complexele gordineştiene ocupă spaţiile de pe marginile de sud ale siturilor, fiind grupate radial (ex. Trinca-*Izvorul lui Luca*), asemănător celor din cadrul aşezărilor Brînzeni III şi Costeşti IV, lucru care reflectă, după părerea unor specialişti, legăturile de rudenie ale familiilor grupate între ele.

Problema dispariţiei construcţiei cu platformă de lut, este pusă atât în legătură cu schimbările petrecute în cadrul comunităţilor eneolitice târzii, cât şi a factorilor climaterici.

Pandantive descoperite în aşezările complexului cultural Noua-Sabatinovka-Coslogeni. Tipuri şi semnificație

Mariana SÎRBU

În rezultatul cercetărilor arheologice efectuate în aşezări de pe întreg arealul de răspândire a complexului cultural Noua-Sabatinovka-Coslogeni sunt cunoscute trei tipuri de pandantive: trapezoidale din os sau bronz, cruciform-antropomorfe din bronz şi pandantive din dinte de animal (mistreţ, cerb, porc, câine etc.).

Este dificil de precizat care din pandantivele enumerate mai sus reprezentau simple podoabe şi care aveau semnificaţie votivă. Însă, pornind de la forma acestora, se poate presupune că pandantivele trapezoidale, cruciform-antropomorfe şi colţii de animal reprezentau amulete.

Pandantivele trapezoidale prelucrate din os plat sau placă subţire de bronz, pe lângă faptul că reprezentau o piesă de podoabă, posibil erau şi un simbol al feminităţii sau Zeiţei Mame, forma trapezoidală imitând într-un mod stilizat figura feminină.

Pandantivele cruciform-antropomorfe prelucrate din placă subţire de bronz de formă trapezoidală, terminată în partea superioară cu trei braţe circulare, în unele cazuri cu decupaj romboidal central la fel amintesc prin aspectul lor silueta feminină prezentată stilizat. Însăşi decupajul central de formă romboidală este cunoscut pentru etapele vechi ale preistoriei ca reprezentare geometrică ce simbolizează feminitatea. Totodată, forma acestor pandantive aminteşte crucea cu ureche (anh) – simbol sirian şi egiptean vechi, herogliful care simbolizează viaţa şi care este ţinut în mână de zeităţile reprezentate în majoritatea imaginilor cu zei.

Pandantivele din dinte de animal (mistreţ, cerb, porc, câine etc.) posibil reprezentau amulete care erau în strânsă legătură cu cultele practicilor vânătoreşti şi a creşterii animalelor. Nu este exclus ca acestea să fi fost trofee, simbol al supremaţiei omului asupra animalului. Acestea probabil erau purtate cu scopul transmiterii către persoana posesoare a calităţilor reale ale fiinţei sau obiectului reprezentat de amuletă.

Posibil, pandantivele aveau o dublă semnificaţie: de simplă podoabă şi totodată de amuletă. Dar, nu este exclus că, acestea erau purtate nu atât pentru frumuseţea lor cât pentru semnificaţia votivă în care credeau purtătorii lor.

O nouă perspectivă asupra originii tracilor

Adrian FORMANCIUC

În momentul când vorbim despre strămoşii noştri traci, de cele multe ori, ne referim la tracii „clasici" meridionali şi septentrionali. Informaţia pe care o deţinem despre ei ca denumire şi cultură, ne este redată de, grecii antici, romani şi de unii reprezentanţi ai altor popoare. Însă, dacă analizăm în mod ştiinţific despre originea cea mai timpurie a tracilor, ne bazăm de cele mai multe ori, pe presupunerile unor săpături arheologice oarecum limitate şi pe relatările destul de târzii din opera *Iliada* de Homer din sec. VIII î. Hr. Aceste informaţii, sunt destul de benefice în cunoaşterea perioadei timpurii a tracilor, însă, trebuie să ţinem cont că există o sursă mult mai veche decât *Iliada* lui Homer, care ne vorbeşte despre originea îndepărtată a tracilor. Această sursă este cartea biblică *Geneza*, sec. XV-XIII î. Hr. În ea, la cap. 10:2, întâlnim pe Tiras, strămoşul patern al tracilor, iar interpretarea lui în acest rol, este făcută de istoricul antic Josephus Flavius, în lucrarea sa „Antichităţi iudaice". Acest Tiras, este al şaptelea fiu al lui Iafet, fiul lui Noe. La fel de important este că în biblie, în cartea *Geneza* 9:27, întâlnim profeţia lui Noe despre numărul mare de urmaşi a lui Iafet, lucru specificat mai târziu cu privire la traci şi de Herodot, părintele istoriei „Neamul tracilor cel mai mare după cel al inzilor". Astfel, împreună luate, relatările autorilor antici despre numărul şi aspectul fiziologic al tracilor, toponimia râului Tiras (Nistru), după tatăl tracilor şi studiile moderne în genetica umană asupra vechii populaţii tracice, vin în perfectă concordanţă cu aceste informaţii biblice de mai sus. Prin aceasta, putem vedea că în fila cu originea cea mai timpurie a tracilor, mai rămân încă rânduri albe, care necesită un amplu studiu istoric, iar perspectiva biblică asupra soluţionării acestei probleme ca pornire

de reper, este foarte benefică şi demnă de aplicat, deopotrivă cu celelalte surse de cercetare ştiinţifică de mai sus, aşa cum am încercat să o aplic şi eu în articolul meu.

Tipologia şi evoluția porților şi căilor de acces în cetățile hallstattiene timpurii din spațiul tiso-nistrean[1]

Aurel ZANOCI

În aşa-numita perioadă „hallstattiană timpurie" spaţiul, cuprins între bazinele râurilor Tisa şi Nistru, a fost populat, în cea mai mare parte, de către comunităţi sedentare, desemnate printr-o serie de culturi arheologice: *Gáva-Holihrady, Chişinău-Corlăteni, Vârtop, Tămăoani-Holercani-Hansca, Babadag, Cozia-Saharna, Insula Banului etc.*

O trăsătură caracteristică a acestei perioade o constituie răspândirea siturilor fortificate, al căror număr variază de la o cultură la alta. În urma repertorierii fortificaţiilor din spaţiul tiso-nistrean s-a constat că cele mai multe dintre ele (cca 121) sunt atestate în arealul culturii Gáva-Holihrady. În celelalte grupuri cultural-cronologice numărul cetăţilor este cu mult mai mic. Astfel, pentru culturile Vârtop şi Cozia-Saharna, actualmente, sunt cunoscute câte şase fortificaţii, pentru Babadag – cinci, pentru Chişinău-Corlăteni şi Insula Banului – câte una. Iar în arealul culturii Tămăoani-Holercani-Hansca, deocamdată, nu au fost atestate astfel de situri.

Indiferent de apartenenţa culturală, fortificaţiile hallstattiene timpurii conţin o serie de trăsături comune: amplasarea în locuri strategice; prezenţa elementelor defensive artificiale („val", şanţ etc.); adaptarea sistemului defensiv la particularităţile terenului pe care acestea sunt amplasate etc.

Un element foarte important în cadrul aşezărilor fortificate îl reprezintă modalitatea de intrare în incintă. Astfel, accesul trebuia să fie lesnicios pentru locuitorii cetăţii şi dificil pentru inamic.

[1] Comunicarea a fost realizată în cadrul Proiectului instituţional 15.817.06.20F „*Centre rezidențiale și așezări rurale din silvostepa pruto-nistreană în mileniul I a. Chr. - prima jumătate a mileniului I p. Chr.*"

În prezent dispunem de informaţii directe sau indirecte cu privire la porţile de intrare în cca 37 fortificaţii din arealul culturii Gáva-Holihrady, în două din cultura Vârtop şi în câte una – Babadag şi Cozia-Saharna.

Numărul porţilor atestate în cadrul unui şi aceluiaşi sit este diferit şi variază de la una până la 10 (Šelestovo „Tupča"). Însă, majoritatea cetăţilor au fost înzestrate doar cu o singură poartă de acces.

În funcţie de locul de amplasare a porţilor ele pot fi divizate în: (**I**) – porţi frontale şi (**II**) – porţi laterale.

I. *Porţile frontale*, de regulă, sunt plasate aproximativ la mijlocul liniei defensive ce fortifica situl pe cea mai accesibilă latură. Actualmente vestigiile lor apar ca o simplă întrerupere în linia defensivă (Ciceu-Corabia „Măgura", Tállya „Óvar", Gorodnicja, Preuteşti, Portăreşti „Cetăţuie" etc.), sau însoţite de unele amenajări defensive suplimentare (Călineşti Oaş, Subcetate, Teleac, Voivodeni „Benk", Pocreaca „Cetăţuie" etc.).

II. *Porţile laterale* sunt plaste, de regulă, pe/sau în apropierea laturilor ce dispun de o bună apărare naturală. În cazurile când este atestată o singură poartă, ea reprezintă principalul loc de acces în cetate. Iar la fortificaţiile la care sunt identificate mai multe porţi, ele, de obicei, joacă un rol secundar.

Porţile laterale, ca şi cele frontale, în funcţie de particularităţile constructive pot fi divizate în: simple (Voloka, Girs'ke, Sighetul Marmaţiei etc.) şi cu amenajări suplimentare (Lisičniki, Tilişca, Sărăţel „Cetate" etc.).

Porţi similare, inclusiv cele protejate de unele construcţii defensive adiacente, capătă o largă răspândire şi în mediile culturale din teritoriile limitrofe, mai ales, din Vest (Kyjatice, Lausitzer, Urnenfeld etc.).

Ca urmare a studierii porţilor şi căilor de acces s-a observat că lor le-a fost acordată o atenţie deosebită, ceea ce presupune existenţa în perioada hallstattiană a unor cunoştinţe temeinice în domeniul arhitecturii militare. În majoritatea cazurilor când au fost amenajate porţi, însoţite de unele construcţii defensive auxiliare, acestea au fost concepute în aşa mod ca cel care intenţiona să intre în cetate era întotdeauna expus loviturilor (atacului) din partea dreaptă, neapărată de scut.

Abia în sec. I a. Chr., această manieră de apărare a porţilor îşi va găsi reflectare în sursele scrise. „Planul (cetăţilor - *n.n.*) trebuie conceput în aşa fel ca drumurile către porţi să nu fie directe, ci pe la stânga lor. Dacă se

va face astfel, atunci partea dreaptă a celor ce se apropie, neacoperită de scut, va fi cea mai apropiată de zid" (Vitruviu 1964, I, X, 9, 10).

Istoricul cercetării sitului Trinca „*Izvorul lui Luca*"

Livia SÎRBU

Situl Trinca „*Izvorul lui Luca*" este amplasat pe teritoriul com. Trinca, r-nul Edineţ, care din punct de vedere fizico-geografic face parte din Podişul Moldovei de Nord. A fost descoperit în anul 1981 de arheologul I. Borziac. Imediat din anul următor au fost demarate cercetări arheologice sub conducerea lui O. Leviţki. Astfel, situl a fost cercetat sistematic de-a lungul mai multor campanii de săpătură (1982, 1984, 1989-1990, 1994-2002 şi 2004). Investigaţiile au fost efectuate conform metodei săpăturilor pe suprafeţe mari (secţiuni de la 160 m^2 până la 1100 m^2), îmbinate cu metoda cartării magnetometrice (determinarea rezistivităţii solului). În total a fost degajată o suprafaţă de 6246 m^2 din suprafaţa totală estimată a aşezării de 9 ha.

Diversitatea materialului arheologic colectat în urma cercetărilor a permis identificarea mai multor nivele de locuire. Astfel, menţionăm prezenţa nivelului din paleoliticul superior, perioada de tranziţie de la eneolitic la epoca bronzului, bronzul mijlociu, trei nivele succesive din epoca hallstattiană (timpuriu, mijlociu, târziu), precum şi descoperiri sporadice aparţinând perioadei medievale.

Un interes aparte pentru noi prezintă nivelul hallstattian timpuriu. În urma analizei materialului arheologic caracteristic acestuia O. Leviţki a identificat un grup cultural mixt, desemnat de tip Trinca, de tradiţie hallstattiană timpurie cu ceramică canelată, în asociere cu elemente de tip Belogrudovka-Cernyj Les I şi Gáva-Holihrady-Grăniceşti (Leviţki 1992).

În concluzie, susţinem că situl Trinca „*Izvorul lui Luca*" este unul inedit, iar diversitatea vestigiilor arheologice joacă un rol important în stabilirea locului şi rolului său în contextul mediului cultural hallstattian timpuriu nord-est-carpatic.

Cercetarea siturilor din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu: probleme şi perspective[1]

Mihail BĂŢ

Ca urmare a prospecţiunilor şi cercetărilor arheologice, începute încă anii '40 ai secolului trecut, în regiunea Nistrului Mijlociu au fost indentificate circa 159 situri, care provin din epoca fierului.

Astfel, culturii Cozia-Saharna (sf. sec. XI - înc. sec. VIII a. Chr.), considerată una din cele mai timpurii culturi a epocii fierului din această regiune, actualmente îi pot fi atribuite circa 49 de situri, dintre care: două fortificaţii, 38 aşezări deschise şi nouă necropole.

Pentru perioada următoare – cultura Basarabi-Şoldăneşti (sec. VIII - înc. sec. VII a. Chr.) – numărul monumentelor arheologice cunoscute este mult mai redus – 12 (dintre care 10 aşezări şi două necropole).

Începând cu aşa-numita perioadă traco-getică (sec. VII/VI-III a. Chr.), numărul siturilor arheologice din partea de sud a bazinului Nistrului Mijlociu creşte simţitor, apogeul fiind atins în secolele IV-III a. Chr., de când datează 37 fortificaţii şi circa 61 aşezări civile.

Cercetarea siturilor din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu este îngreunată de faptul, că majoritatea materialelor arheologice provenite din săpăturile din anii '40-'60 nu sunt sistematizate, ceea ce împiedică accesul la ele. De asemenea, există o serie de carenţe în baza documentară, cum ar fi: starea incompletă a rapoartelor de săpătură (Ţareuca, Ţahnăuţi etc.) sau chiar lipsa acestora (Saharna I); localizarea eronată a siturilor (Stohnaia, Horodişte etc.).

În condiţiile actuale, când arheologii au la dispoziţie mai multe metode moderne de cercetare, a devenit posibilă a reevaluare a situaţiei arheologice din regiunea Nistrului Mijlociu. Astfel, perspectivele cercetării acestui spaţiu, reies din caracterul interdisciplinar al demersului arheologic contemporan:

[1] Comunicarea a fost realizată în cadrul Proiectului instituţional 15.817.06.20F „*Centre rezidenţiale şi aşezări rurale din silvostepa pruto-nistreană în mileniul I a. Chr. - prima jumătate a mileniului I p. Chr.*"

- efectuarea de noi periegheze;
- localizarea GPS şi cartarea siturilor;
- lărgirea bazei de date fotografice (de teren, UAV);
- realizarea unor sondaje arheologice la siturile cunoscute doar ca urmare a observaţiilor de teren;
- prospectarea geo-fizică (Buciuşca, Horodişte „La Cot", Horodişte „La Şanţ" etc.);
- vectorizarea hărţii topografice (1:25000) şi generarea modelelor digitale ale terenului;
- utilizarea aplicaţiilor GIS (Google Earth Pro, Global Mapper, ArcGIS etc.) şi a analizelor geostatistice (viewshed analysis, cost surface analysis etc.);
- implicarea metodelor noi de datare absolută (termoluminiscenţă etc.);
- cercetarea interdisciplinară (geomorfologie, pedologie, arheozoologie, antropologie, paleoetnobotanică etc.)
- etc.

Aceste „noi" direcţii, de rând cu cercetarea arheologică tradiţională, vor oferi noi informaţii pentru o mai bună înţelegere a gestionării teritoriului de către comunităţile umane, a relaţiilor dintre aşezări şi/sau grupuri de aşezări, dar şi a evoluţiei sincronice şi diacronice ale fenomenelor culturale din această regiune.

Noi observații privind fortificarea promontoriului Butuceni

Octavian MUNTEANU, Sergiu MORARU

Cu prilejul construcţiei apeductului în satele Morovaia şi Butuceni, în primăvara-vara anului 2013 au şi fost efectuate săpături arheologice preventive în zona liniei vestice de apărare a uneia dintre cele mai reprezentative fortificaţii getice din spaţiul carpato-nistrean. Ca rezultat al investigaţilor arheologice în zona sitului de la Butuceni au fost identificate şi cercetate

urme de la: un sistem de fortificaţie, constituit din două şanţuri; un şir de gropi de pari de la construcţii din lemn; vestigii ale unei structuri din piatră; o locuinţă adâncită în sol; 26 gropi menajere şi un important număr de artefacte, care se raportează la mai multe orizonturi cultural-cronologice – epoca eneolitică, a doua epocă a fierului şi evul mediu.

În acelaşi timp, relevăm că noile date obţinute, pe lângă răspunsurile la întrebările mai vechi, privind fortificaţiile getice de pe promontoriul Butuceni, au adus în vizorul nostru probleme noi, ale căror soluţii urmează să fie identificate. Unele dintre ele reprezintă subiectul cercetărilor pe care le-am întreprins în anul 2014. În acest sens ţinem să atenţionăm asupra constatărilor privind configuraţia liniei defensive, care a căpătat anumite modificări în raport cu datele anterioare. Mai mult ca atât, a fost posibilă delimitarea unei noi linii de apărare care, în fond, repeta conturul celei cunoscute şi care a fost ridicată ulterior distrugerii acesteia. Interesante observaţii au fost înregistrate cu privire la tehnicile utilizate în procesul de edificare a sistemului defensiv, dar şi a valorificării avantajelor pe care le ofereau particularităţile terenului în spaţiul ales pentru apărarea promontoriului dinspre direcţia vestică.

Abordarea etnoculturală a complexelor funerare dintre Carpați și Nistru din secolele V-III a. Chr.[1]

Andrei COROBCEAN

Considerat drept cel mai conservator element al culturii, ritualului funerar i s-a atras o deosebită atenţie în atribuţiile etnice ale ansamblurilor arheologice. În calitate de indicii ale atribuirilor etnice, în tradiţia istoriografică, au fost înaintate diferite elemente ale complexelor funerare: amenajările funerare, ritul şi inventarul înmormântărilor. Acestora li s-a adăugat prezenţa ori lipsa unor tradiţii păstrate din perioadele precedente, relevând un grad de continuitate şi aprecierile de ordin social, prin

[1] Comunicarea a fost realizată în cadrul Proiectului instituțional 15.817.06.20F „*Centre rezidențiale și așezări rurale din silvostepa pruto-nistreană în mileniul I a. Chr. - prima jumătate a mileniului I p. Chr.*"

care diferenţele între complexele funerare erau puse pe seama unei stratificări sociale.

Alături de alte categorii ale materialului arheologic, componentele descoperirilor funerare au fost atrase, în special, în construirea unei „graniţe etnice" între populaţia sedentară nord-tracică şi grupurile de nomazi scitici. Unul din principalele indicii ale diferenţierii îl constituie până în prezent ritul: predominarea incineraţiei în cadrul biritualismului pentru lumea tracică, pe de o parte, şi prezenţa exclusivă a inhumaţiei pentru sciţi. Celelalte elemente ale ritualului, precum construcţiile funerare, structura inventarului depus în morminte, deşi acceptate aprioric ca argumente clare de atribuiri etnice, au trezit discuţii controversate în unele cazuri. Mai mult decât atât, prezenţa unor complexe funerare, în care se întâlnesc ambele tradiţii, permit lansarea mai multor ipoteze, printre care şi ideea că practicile funerare nu prezintă un domeniu rigid al tradiţiei, ci pot reflecta anumite interferenţe ale tradiţiilor mai ales în zone de contact.

Un tezaur cu monede istriene descoperit în Republica Moldova

Ana BOLDUREANU

În vara anului 2014, undeva în partea stângă a Nistrului, a fost descoperit un tezaur monetar alcătuit din monede istriene de argint. Nu se cunosc date referitoare la numărul pieselor care au alcătuit tezaurul şi nici locul exact de descoperire. Autoarea a reuşit să scaneze şi să noteze datele tehnice pentru 26 de exemplare din componenţa acestei descoperiri. Monedele au o greutatea cuprinsă între 3,80 şi 6,46 grame, cu o medie de 5,27 g. Dintre ele două exemplare coboară sub 4 g, şi doar o piesă este mai grea de 6 g. Majoritatea monedelor din tezaur (17 ex.) conţin sub delfin sigla A, patru exemplare au siglele A şi Γ în ligatură, o piesă are sigla Γ A în ligatură, câte un exemplare conţin siglele I, Δ şi Δ/I. Zece monede au pe avers capul din stânga răsturnat, iar pe alte 16 monede capul din dreapta apare în poziţie răsturnată. Pe două monede imaginea vulturului pe delfin este direcţionată spre dreapta.

În baza greutăţii, a literelor a monogramelor din exergă, dar şi a iconografiei aversurilor şi a reversurilor, majoritatea pieselor pot fi datate în intervalul de timp cuprins intre 280 şi 255 a. Chr. Câteva exemplare din acest lot au fost bătute şi după 255, se prea poate chiar şi în anul 240 a. Chr. Cel mai probabil tezaurul a fost ascuns după mijlocul secolului III a. Chr.

Pe teritoriul Republicii Moldova monede emise de Histria au mai fost descoperite atât izolat, cât şi în componenţa unor tezaure. Menţionăm dintre acestea tezaurul de la Stolniceni, raionul Hânceşti (44 ex.), Ivancea, raionul Orhei (9 ex.), Doroţcaia, raionul Dubăsari (162 ex.). Izolat emisiuni istriene au fost menţionate la Horodişte, raionul Călăraşi, Ciripcău, raionul Floreşti, Cigârleni, raionul Ialoveni. Un obol şi două drahme au găsite în aşezarea getică de la Răzeni, raionul Ialoveni.

Analiza pantelor în contextul cercetărilor arheologice din valea Nistrului Mijlociu[1]

Sergiu MATVEEV

Reluarea cercetărilor arheologice la situl Sobari (r-nul Soroca), după o pauză de peste 20 de ani, a impus antrenarea diferitor metode de cercetare, caracteristice începutului secolului al XXI-lea. Dintre ele se evidenţiază un set de metode non-invazive, unele deja practicate, care oferă rezultate importante: investigarea geomagnetică, aspecte din analiza pedologică, analiza vizibilităţii (LOS). În legătură directă cu LOS, în cadrul arheologiei landşaftului, se regăseşte şi o altă metodă – *Analiza pantelor* (*Slope Analysis* (SA)).

Configuraţia suprafeţei terestre era deosebit de importantă pentru comunităţile antice, în special pentru stabilirea căilor de acces între diferite puncte de interes, în aşa mod ca efortul fizic să fie minim pentru străba-

[1] Comunicarea a fost realizată în cadrul Proiectului instituţional 15.817.06.20F „*Centre rezidenţiale şi aşezări rurale din silvostepa pruto-nistreană în mileniul I a. Chr. - prima jumătate a mileniului I p. Chr.*"

terea unor distanţe cât mai mari. Din aceste considerente în perioadele de timp de până la amenajarea drumurilor moderne, căile de comunicare ţineau cont de elementele reliefului.

Cercetarea a demarat pornind de la opiniile că, piatra utilizată la amenajarea incintei de piatră şi a locuinţei de piatră şi cărămidă de la Sobari ar fi fost adusă de pe malul Nistrului. Tot pe cale riverană, se admite că, ar fi ajuns la acest sit şi materialul tegular (cărămida, ţigla, calipterele), impropriu mediului barbar.

Scopul cercetării l-a constituit identificarea căilor optime de legătură dintre zona sitului şi râul Nistru şi stabilirea zonei care ar permite anumite amenajări „portuare" pe malul râului. Pe linie dreaptă, de-a lungul axei est-vest distanţa dintre cele două obiective este de 4 km. Relieful, însă, nu permite accesul pe linie dreaptă, el este foarte dificil de realizat pentru pietoni şi practic imposibil pentru vehicule, în special pentru carele încărcate cu piatră sau, eventual, material tegular.

Tehnologiile contemporane permit identificarea traseelor optime între două puncte în legătură directă cu forma reliefului. Cu ajutorul programului *Global Mapper* a fost aplicată operaţia SA, asupra unui strat care conţinea Modelul Digital al Elevaţiilor al zonei de interes. Fişierele *Shuttle Radar Topography Mission* (SRTM) disponibile, au punctele cu coordonate tridimensionale dispuse pe un grid regulat cu celule spaţiale la 90 m. Astfel, chiar dacă pentru valea Nistrului, rezoluţia nu este tocmai suficientă ca intensitate pentru a identifica detaliile mici, la nivel de micro-regiunii oferă anumite rezultate. Operaţia SA (cu cele două module *Slope Shader* (SS) şi *Slope Direction Shader* (SDS) prezintă pantele în nuanţe diferite ale negrului sau color, în dependenţă de gradul de accesibilitate pentru om, astfel oferind variante de răspuns problemei puse în discuţie.

În urma aplicării metodei SA pentru teritoriul cercetat, a fost identificată zona de mal, cu lungimea de cca 1,5 km, care presupune condiţii benefice de amenajare a locului de staţionare a ambarcaţiunilor riverane, şi care, în prezent, face parte din spaţiul intravilan a comunii Cremenciug. Acest fapt diminuează posibilităţile de identificare a anumitor urme ale activităţilor umane în secolul IV p. Chr. pe acele locuri.

Calea de acces spre această zonă dinspre sit poate fi realizată pe două trasee. Primul mai lung şi relativ facil, cu o lungime de cca 8,2 km, care corespunde pe anumite porţiuni cu un drum de ţară până la traversarea drumului R9 Soroca–Arioneşti–Moghiliov Podolski, după care urmează direcţia drumului spre satul Oclanda şi apoi spre Cremenciug. Al doilea, puţin mai scurt, cu o lungime de cca 6,2 km, practic corespunde cu primul traseu până la intersecţia cu sectorul drumului R9, apoi continuă pe drumul direct spre localitatea Cremenciug. Pentru o viteză medie de deplasare a omului distanţele acestea pot fi depăşite într-o perioadă de timp de circa 2 ore pentru prima variantă şi puţin peste 1 oră pentru cea de-a doua. Carul neîncărcat, tracţionat cu boi are nevoie de minim 2 şi respectiv 3 ore. Considerăm că, în funcţie de necesităţi, aceste două căi de acces spre / dinspre Nistru au fost utilizate în perioada secolului IV p. Chr. de locuitorii sitului Sobari.

Noi date privind fortificațiile de pământ şi lemn de la Soroca

Sergiu MUSTEAȚĂ, Ion TENTIUC, Ion URSU

În anii 2012-2014 cercetătorii de la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă", Muzeul Naţional de Istorie a Moldovei şi Centrul Arheologie al Institutului Patrimoniului Cultural al Academiei de Ştiinţe din Moldova, în parteneriat cu mai multe instituţii ştiinţifice şi specialişti din România, au efectuat investigaţii la cetatea Soroca, în cadrul unui proiect de restaurare a fortificaţiei medievale din piatră.

Cercetările au avut drept scop descoperirea de noi elemente constructive şi/sau de arhitectură în vederea utilizări acestora în procesul de restaurare şi consolidare a cetăţii de piatră; evidenţierea succesiunilor stratigrafice pentru precizarea etapelor de edificare a fortificaţiei (fortificaţiilor - ?) de pământ şi lemn; corelarea acestor etape cu perioada de construire a cetăţii de zid; identificarea (în măsura posibilităţilor oferite de metodele arheologice) unor perioade de refacere a cetăţii de piatră etc.

Investigaţiile arheologice au fost efectuate atât în incinta cât şi în extra-murosul cetăţii. Săpăturile din cadrul Cazematei 5 şi a Turnurilor circulare 1 şi 2 au condus la dezvelirea unor straturi culturale consistente din perioada secolelor XV-XVI. În partea inferioară a Secţiunilor I şi III a fost evidenţiat şanţul unei fortificaţii de pământ şi lemn, anterioară cetăţii din piatră.

Săpăturile arheologice din extra-murosul cetăţii de piatră, realizate prin câteva secţiuni, au condus la descoperirea unor straturi culturale, dar şi a unor complexe de locuit şi gospodăreşti, din eneolitic, epoca bronzului tardiv sau hallstattului timpuriu, şi din perioada medievala.

În Secţiunea IV, trasată la sud-est de cetatea de zid, au fost descoperite resturile unei fortificaţii din pământ şi lemn, după toate probabilităţile, alta decât cea identificată în Cazemata 5 şi Turnul 1. Aceasta se găsea la 22 m de cetatea de piatră. Şanţul, lat de circa 6 m în partea de sus şi de circa 4,50 m în partea de jos, era adânc până la 4,0-4,5 m. Pe latura dinspre exterior a şanţului se aflau două şiruri paralele de gropiţe în care sau păstrat stâlpii din lemn, relativ bine conservaţi. Distanţa dintre rânduri era de circa 20-25 cm.

În şanţul cetăţii de pământ şi lemn au fost găsite mai multe fragmente de ceramică medievală moldovenească, dar şi fragmente de ceramică fină, de import. Totodată, aici s-au descoperit zeci de ghiulele din piatră, mărturie a unor lupte intense care se duceau în perioada de edificare a cetăţii din piatră. Monedele (3 piese) de la Ştefăniţă al IV-lea (1517-1527), nepotul lui Ştefan cel Mare (1457-1504), descoperite în şanţul cetăţii de pământ şi lemn, ne face să credem că astuparea lui a avut loc în această perioadă.

Importante vestigii au fost scoase la lumina zilei în Secţiunea IX, situată în extra-muros, în imediata apropiere a Turnului 1. Aşa cum, în anii 2012 şi 2013, în procesul săpăturilor din interiorul cetăţii, în Cazemata 5 şi în interiorul Turnului 1, au fost descoperite resturile unei fortificaţii de lemn şi pământ, s-a luat decizia de a verifica parcursul şanţului în partea de est-sud-est a cetăţii de piatra. În rezultat, s-a constatat că fundaţia cetăţii de piatră, adâncă de până la 1,45-1,50 m, suprapune şanţul cetăţii de lemn şi pământ. Latura exterioară a şanţului, ca şi în cazul şanţului din secţiunea IV, era prevăzută cu două rânduri de bârne, de la care s-au păstrat gropile de par cu diametrul variind între 0,15 şi 0,20 cm. Pentru amplasarea celor

două rânduri de pari, pe fundul şanţului a fost săpat un şănţuleţ lat de circa 0,5-0,6 m şi adânc de până la 0,5 m. Primul rând de bârne, înclinat sub un unghi de 70 de grade, sprijinea peretele exterior al şanţului. În cel de-al doilea rând, situat la distanţa de 0,5-0,6 cm de primul, parii erau poziţionaţi vertical. Distanţa dintre parii din fiecare rând varia între 10-15 cm. Şanţul fortificaţiei de pământ şi lemn, care a precedat cetatea din piatră, conţinea un bogat material ceramic din secolul al XV-lea, fragmente sporadice de ceramică aparţinând secolului al XIV-lea, modelată la roata cu turaţii lente sau medie, dar şi ceramică fină de import. Tot aici au fost descoperite ghiulele din piatră şi alice din plumb, o pensetă din cupru şi fragmente de cahle cu elemente heraldice, reprezentând stema medievală a Ţării Moldovei sau leul rampant. În partea de sus a umpluturii şanţului, în apropiere de fundaţia de piatră a cetăţii, s-au recuperat două monede de la Bogdan al III-lea (1504-1517) şi două monede de la Bayazid al II-lea (1481-1512).

Rezultatele investigaţiilor arheologice din ani 2012-2014 au furnizat noi informaţii asupra datării cetăţii din piatră, a cărei construcţie, presupunem, a fost demarată de Ştefan cel Mare, oferind elemente şi structuri inedite privind construcţia fortificaţiilor de pământ şi lemn. În zona cercetată de noi au fost identificate două şanţuri de apărare care, fie au aparţinut la două sisteme de fortificaţii distincte, fie erau componente a două linii de apărare ale unei singure cetăţi. Primul şanţ, sau prima fortificaţie de pământ şi lemn, a fost astupat la sfârşitul secolului al XV-lea, când, în opinia noastră, a demarat construcţia cetăţii de piatră. În umplutura şanţului au fost descoperite fragmente de cahlă cu stema medievală a Moldovei, datată de heraldişti între anii 1480 şi 1491 (Gorovei 1973, 268-269; Batariuc 1995, 319). Cel de-al doilea şanţ, dinspre sud-est de cetatea de piatră, a fost astupat în perioada lui Ştefăniţă al IV-lea.

Considerăm că investigaţiile arheologice la cetatea medievală Soroca merită a fi continuate pentru a rezolva aceste şi ale probleme de interes ştiinţific major, importante pentru reconstituirea corectă şi obiectivă a istoriei naţionale.

Un cuptor de ars cărămizi din perioada modernă descoperit la Călăraşi

Vlad VORNIC, Sergiu TABUNCIC

În comunicare vor fi prezentate datele privind un cuptor din cărămizi descoperit întâmplător în oraşul Călăraşi, în primăvara anului 2014 şi câteva informaţii scrise, referitoare la dezvoltarea producţiei de materiale de construcţie din lut în această zonă în sec. XIX.

Întrucât este suprapus de o casă (proprietari Nicolae şi Olga Matei), complexul a fost dezvelit şi cercetat doar parţial. Acesta reprezintă un cuptor de mari dimensiuni construit din cărămizi şi lut în cuprinsul unei gropi de formă rectangulară în plan, cu lăţimea de cca 3,10 m şi cu lungimea neprecizată. Ca sistem de construcţie, cuptorul era alcătuit din mai multe segmente clădite din cărămizi, separate de nişte canale de circulaţie a aerului fierbinte dispuse transversal. Fiecare segment prezenta câte două galerii alăturate de formă semicilindrică, construite din cărămizi aşezate radial sau orizontal. Aceste galerii scurte, dispuse de-a lungul cuptorului, una în continuarea celeilalte, constituiau de fapt două camere de ardere.

În ceea ce priveşte destinaţia, bazându-ne pe dimensiunile şi forma complexului, dar mai ales pe circumstanţa că în interiorul cuptorului s-au găsit mai multe cărămizi, dintre care unele arse incomplet, considerăm că instalaţia a fost folosită la arderea cărămizilor. Referitor la cronologie, pe baza ceramicii şi a altor elemente, cuptorul de la Călăraşi se datează în sec. XIX, mai degrabă în ultima parte a acestui veac.

Vestigiile descoperite la Călăraşi au prilejuit investigarea unor publicaţii istorice şi surse documentare în scopul identificării eventualelor materiale informaţionale complementare celor furnizate de săpătura arheologică de salvare de la cuptorul de ars cărămizi. Pe de o parte, informaţiile obţinute în urma acestei cercetări completează cunoştinţele noastre despre viaţa economică a satului şi târgului Călăraşi în epoca modernă şi interbelică, iar pe de altă parte confirmă observaţiile arheologice în ceea ce priveşte încadrarea cronologică a complexului scos la iveală. Un argument important în favoarea datării propuse este menţionarea unei mici fabrici de cărămizi pe moşia nobilului Matei Derojinschii, proprietar la Tuzara şi Călăraşi la sfârşitul sec. XIX şi începutul celui următor.

Formele profeţiilor în cultura bizantină

Andrei PROHIN

În prezenta comunicare repertoriem principalele forme ale profeţiilor în cultura bizantină, pentru a determina coordonatele generale ale acestui fenomen. În sens religios, *profeţia* constituie un mesaj divin, adresat oamenilor, în particular, referitor la viitor. În sursele medievale, *profeţia* denumea generic prezicerile viitorului. Prin originea lor, profeţiile pot fi *intuitive* (extazul, revelaţiile vizuale şi auditive) sau *inductive* (divinaţia, interpretarea semnelor). În Antichitate, ambele forme de profeţii au fost cunoscute la greci şi romani, la vechii evrei şi alte popoare din Orientul Apropiat.

Cultura bizantină a moştenit fenomenul profetismului, adaptându-l exigenţelor unei societăţi creştine. Cărţile profeţilor biblici au devenit o sursă doctrinară, fiind interpretate în raport cu personalitatea lui Hristos şi dogmele creştine. Concomitent, prin intermediul apocalipselor apocrife, au circulat noi viziuni profetice, atribuite prorocilor biblici, unor personaje din *Noul Testament*, Părinţi ai Bisericii sau sfinţi. O continuare a profeţiei biblice au constituit viziunile profetice atribuite unor asceţi celebri pentru sfinţenia lor. În schimb, tradiţia greco-romană a prezicerii viitorului se manifesta în oracolele remaniate pentru a prevesti Venirea lui Hristos sau evenimente politice. Izvoarele bizantine atestă supravieţuirea practicilor de interpretare a viselor, astrologie şi divinaţie, uneori fiind adaptate valorilor creştine. Varietatea profeţiilor ilustrează creativitatea culturii bizantine, precum şi interferenţa moştenirii biblice şi greco-romane.

Situaţia evreilor din Europa Occidentală la sfârşitul sec. XII - începutul sec. XIII

Pavel COCÂRLĂ

După răspândirea creştinismului în Europa Occidentală (sec. VIII-IX) Biserica creştină a luat măsuri pentru a stopa activitatea comercială şi cămătărească a negustorilor, majoritatea cărora o constituiau negustorii evrei, arabi şi bizantini. Cauza atitudinii negative a Bisericii faţă de comerţ a fost exprimată încă de papa Grigore cel Mare (590-604) care spunea: „greu este să nu comiţi păcate când profesiunea practicată este cumpărarea şi vânzarea”[1]. Această atitudine a fost confirmată de Toma d' Aquino (cca 1225-1274) care sublinia că „… negoţul, considerat în sine, are un caracter ruşinos”[2].

Atitudinea negativă faţă de evrei s-a manifestat în special odată cu formarea oraşelor medievale şi începutul cruciadelor, care necesitau mijloace sporite pentru organizarea şi asigurarea succesului lor. Una dintre sursele de acoperire a necesităţilor cruciadelor au fost bogăţiile evreilor în special a acelora din oraşele prin care treceau cruciaţii. Astfel, sub pretextul religios al luptei cu „necredincioşii”, „oastea sfântă” a primei cruciade a jefuit după ce a trecut Rinul comunităţile bogate ale evreilor din oraşele Köln şi Mainz, acest jaf fiind o justificare pentru cruciaţii flămânzi şi goi.

După ce Richard I Inimă de Leu a fost eliberat din prizonierat (1194), el s-a văzut nevoit să adune bani şi oşteni pentru campania în Franţa împotriva fostului său aliat în cruciadă a III-a – Filip al II-lea August (1180-1223) care, folosindu-se de captivitatea lui Richard I, a recurs la cotropirea castelelor regelui englez din Normandia. Situaţia din Anglia era grea deoarece nu fusese adunate încă cele 150.000 de mărci pentru răscumpărarea regelui din prizonieratul austriac. Necesitatea acută a banilor l-au determinat pe Richard I să percepea bani de la ţărani, orăşeni, cavaleri şi chiar cler. Deoarece evreii dispuneau afară de capitaluri de averi imobiliare Richard I Inimă de Leu a poruncit înregistrarea tuturor averilor şi veniturilor evreilor din regat pentru a le impozita. În 1194 el a poruncit ca toate datoriile, zăloagele, împrumuturile, pământurile, casele,

[1] Citat după: Jacques Le Goff, Negustorii şi bancherii în Evul Mediu, Bucureşti, 1994, p. 78.
[2] Ibidem, p. 79.

chiriile şi posesiunile evreilor să fie închise. Cei care aveau să tăinuiască ceva dintre averile sale era ameninţat cu pierderea în favoarea regelui dreptul asupra trupului său şi a lucrului tăinuit; pe lângă aceasta el pierdea toate posesiunile şi bunurile sale care urmau să fie taxate. Ulterior politica de taxare a averilor evreilor în regatul englez a fost continuată de regele Ioan fără Ţară (1199-1216).

Intensificarea politicii fiscale a regalităţii faţă de evrei în sec. XII - începutul sec. XIII se explică şi prin faptul că în Evul Mediu ei se puteau aşeza cu traiul permanent într-un regat sau într-un oraş creştin, numai după ce plăteau o anumită taxă de permisiune care, de regulă, era mare. Achitarea taxei le permitea evreilor să se aşeze nestingherit în localitatea respectivă. Taxa, dar şi dreptul de locuitor, putea fi revocată sub anumite motive de autorităţi: orice revoltă din oraş sau calamitate (epidemie, secetă, etc.) care se abătea asupra ţării sau oraşului era pusă pe seama evreilor. Câteodată calamităţile serveau drept motiv pentru ca locuitorii creştini ai localităţii să purceadă al răfuiala cu evreii. Chiar dacă unii clerici încercau să le ia apărarea acestora, tentativele lor se terminau de multe ori fără succes.

Jafurile asupra evreilor din ţările Europei Occidentale s-au înteţit mai ales după începutul cruciadelor. Amploarea jafurilor l-au determinat pe papa Inocenţiu al III-lea (1198-1216) să emită în 1199 un decret prin care interzicea actele de violenţă împotriva evreilor. Prin acest document papa decreta ca nici un creştin să nu-l oblige pe evreu forţându-l să primească botezul, ca în timpul sărbătorilor nimeni dintre creştini să nu-i lovească cu bâte sau să arunce cu pietre în ei, să nu profaneze sau să le distrugă cimitirele sau să le ia banii, etc. Documentul atestă fanatismul religios al creştinilor faţă de evrei, care în cele din urmă au fost expulzaţi din unele ţări ale Europei, ca, spre exemplu, Spania, de unde cea mai mare parte a evreilor au fost expulzaţi din ţară (1492).

Violență şi ritual în Moldova lui Ştefan cel Mare

Virgil PÂSLARIUC

Războiul moldo-otomano-muntean (1473-1486), crucial în multe privinţe pentru istoria Ţării Moldovei, deoarece nu duce doar la pierderea unui

teritoriu de importanţă strategică („faţada maritimă a ţării"), dar şi deschide calea mutaţiilor statutului internaţional, ce s-au produs în secolul următor. Fiind un război de angajament, ce implica utilizarea maximă a tuturor resurselor ţării nu s-au putut evita excesele. Într-adevăr, aşa cum semnalează documentele vremii luptele cu muntenii, turcii şi tătarii s-au caracterizat printr-o rarisimă violenţă, chiar şi pentru perioada medievală. Totuşi, problema este dacă cruzimile de care vorbesc izvoarele au fost atât de iraţionale, aşa cum a încercat să le prezinte istoriografia tradiţională. Astfel, analiza evenimentelor şi a conjuncturii generale, ne aduc la concluzia că escaladarea în spirală a violenţelor au fost determinate mai degrabă de raţiuni de ordin ideologic, legate de contextul eshatologic în care s-au consumat şi de misiunea pe care domnul Moldovei şi-a asumat-o din acest punct de vedere. Mai mult, informaţiile din mai multe surse par a converge spre ideea existenţei unei ritualizări ale violenţei, mai ales în prima fază a războiului, rostul cărora nu poate fi descifrat, decât dacă se ţine cont de amplul cod cultural al epocii în care s-au produs.

Importanța diferitor forme de păstrare a documentelor pentru reconstituirea trecutului: O mențiune necunoscută a unei întăriturи de la Aron Vodă din 1594

Teodor CANDU

Valorificarea documentelor de arhivă reprezintă în continuare unul dintre obiectivele cercetării istorice din spaţiul românesc. Aceste tipuri de izvoare ne oferă noi date şi perspective de percepere a trecutului, permit să fie nuanţate unele aspecte legate de evoluţia istorică, inclusiv ne dau posibilitatea de a reevalua unele probleme considerate, în viziunea unor cercetători, ca fiind soluţionate.

Deşi, la mod ideal pentru editorii de documente de o importanţă majoră este publicarea după original, sau din prima sursă, totuşi ele nu întotdeauna s-au păstrat în forma iniţială, ajungând la noi în copii, extrase, rezumate sau menţiuni. De aceea, deseori în culegerile de documente

interne şi externe editorii apelează la diferite piese, editând de regulă actele după cea mai superioară formă, cunoscută la momentul publicării respectivului material. De asemenea, nu se neglijează şi alte reprezentări a respectivelor izvoare, care sunt reflectate în partea finală a documentului după indicarea sursei folosite.

Din aceste considerente, o datorie a celor care identifică noi forme de păstrare a unui document deja cunoscut, este să le semnaleze.

În contextul dat dorim să atragem atenţia asupra unei menţiuni a documentului emis de Aron Tiranul la 8 (18) decembrie 1594, pe care o identificăm în dosarele Fondului (37) al Judecătoriei Civile a regiunii Basarabia, prin care întărea lui Efrim (Huru) vistiernic şi rudelor sale un loc pe Cahul la ţinutul Tigheci. Respectivul act a fost editat după original în mai multe rânduri. Totuşi, contextul în care apare respectivul izvor, ne permite să aflăm că la începutul secolului al XIX-lea, când horugicul Teodor Pântea, urmaş al lui Efrim, înainta în atenţia instanţelor administrativ-judiciare pretenţii asupra unei părţi de moşie pe Cahul, stăpânită la acea vreme de familia Balş.

Acesta este interesant, atât pentru soluţionarea chestiunilor legate de descendenţii din Efrim vistiernicul, cât şi pentru modul de utilizare în instanţele judecătoreşti a actelor de stăpânire, care deşi respectau toate condiţiile legale, totuşi puteau fi remise posesorilor din varia motive, inclusiv a depăşirii termenilor legali de înaintare a pretenţiilor.

Aspecte privind istoria satului Musteața, raionul Făleşti

Silvia VOLOŞCIUC

Graţie evoluţiilor politice şi sociale din ultimul timp şi a trecerii la o societate democratică şi plurală tot mai mult devine necesar valorificarea localului. Localul, prin faptul că este vorba despre oameni şi locuri cunoscute, vine să confere o nouă dimensiune studierii istoriei regionale, naţionale şi universale.

În acest context, comunicarea va conține aspecte ce țin de istoria satului Musteaţa, raionul Făleşti. Mi-am propus ca pe baza materialului arhivistic, a documentelor care se găsesc în diferite culegeri, date oferite de hrisoave, zapise, condici bisericeşti etc. să reliefez un studiu al locului şi al oamenilor din aşezarea dată, chiar de la prima atestare care datează cu 25 mai 1502, cu denumirea de Oişeni, într-un document de la Ştefaniţă Voievod. Continuitatea aşezării este demonstrată, de documente, şi pe parcursul secolelor următoare. Către anul 1757 în localitate fiind atestat şi primul lăcaş sfânt – o bisericuţă din lemn, care se mai păstrează şi astăzi. Începând cu anul 1859, satul este atestat sub o altă denumire – Musteaţa-Oişeni.

Pe parcursul secolului XIX, moşia trece din mână în mână, este cumpărată pe părţi de diferiţi stăpâni, atractivitatea fiind explicată prin gradul de bunătate a pământurilor.

Totodată evenimentele care se petrec în spaţiul românesc, nu pot să nu influenţeze situaţia social-economică a oamenilor din sat, aceştia fiind siliţi să refuze plata prestaţiilor către stăpâna moşiei Liubovi Artomonovna în anul 1860. Consultând documentele, putem face comparaţie a situaţiei locuitorilor din sat in perioada 1870-1875 cu cea din 1923. Astfel, graţie reformei agrare realizate de Guvernului României 155 de ţărani din satul Musteaţa au primit în proprietate 495 ha de pământ arabil.

De asemenea, un impact asupra locuitorii satului vor avea şi evenimentele din anii ’40-’50 ai secolului XX – războiul, deportările, colectivizarea etc.

Contribuții documentare privind moşia Leuntea din ținutul Bender

Sergiu BACALOV

În Evul Mediu, regiunea Nistrului de Jos a fost una din cele mai bine aşezate (din punct de vedere economic, cultural şi politic) zone a Ţării Moldovei. Un exemplu relevant în acest sens îl constituie existenţa mănăstirii Leuntea (atestată în sec. XV), una dintre cele mai vechi locaşuri sfinte din spaţiul pruto-nistrean a Moldovei medievale.

În comunicare evidenţiem, în măsura în care ne permit sursele de arhivă disponibile, aspectele referitoare la evoluţia stăpânirii moşiei Leuntea, ţinutul Bender. Între acestea, menţionăm litigiul lui Ilie Catargi pentru moşia Leuntea; trecerea acesteia în stăpânirea generalului E. Ponset etc.

Totodată, sunt examinate şi aspectele istorico-genealogice privitoare la stăpânii moşiei Leuntea. Sunt aduse informaţii inedite referitoare la procesul aşezării satelor Leuntea şi Grădinţia, existente în cuprinsul moşiei respective.

Страницы истории села Кетрошика Веке. (Документальные сведения, демографический состав)

Олег УРСАН

Локальная история занимает особую ветвь в историческом процессе многих государств. По примеру истории молдавского села, можно проследить процесс становления, падения и прогресса Молдовы на рубеже веков. История населенного пункта Кетрошика Веке – поучительный пример непрерывных процессов политического, социально-хозяйственного и культурно-духовного характера, начиная с момента первого документального упоминания (15 июня 1431 г.). На пути своего историко-этнографического развития, люди вырабатывали свой язык общения, идейно-духовные ценности и традиции, которые бережно хранили и передавали из поколения в поколение.

Археологические изыскания И. Хынку в 80-е годы XX века подтверждает появление села Кетрошика Веке на «заре человечества», а найденные курганы и их артефакты свидетельствуют о том, что проживавшие в этих местах люди вели полукочевой образ жизни и определённое время занимали территорию, где ныне расположено село Кетрошика Веке.

Сегодня Кетрошика Веке – часть города Купчинь, можно сказать один из его районов, насчитывая шести вековую историю разру-

шений и возрождений. Но специфика менталитета его жителей, их желание сохранить память о селе и его людях для будущих поколений является неотъемлемой частью их жизненной позиции и национального самосознания.

Flagelul corupției în Țara Moldovei după relatările lui Jean Louis Carra (1744-1793)

Valentin ARAPU

J.L. Carra, în lucrarea sa „Istoria Moldovei şi a Ţării Româneşti", descrie câteva cazuri de corupţie atestate la nivelul elitist. Relevant în acest sens este procesul de judecată intentat de către un „negustor din Iaşi", „pe nume Nicoletti" care l-a chemat în faţa judecăţii domnului pe un ins care-i datora 600 de galbeni, prezentând şi actele necesare. Datornicul a fost osândit „chiar de către domn" şi impus să-i restituie creditorului suma menţionată. Dar „primul ministru, care îl ocrotea pe datornic, i-a dat de înţeles că, pentru a se răzbuna pe creditorul său şi a scăpa de orice datorie, nu trebuia decât să jertfească trei sute de galbeni". Astfel, actul de împrumut al domnului Nicoletti a fost declarat de Grigore A. Ghica drept unul fals, iar cele trei sute de galbeni au fost împărţite „între domn, primul şi al doilea ministru, iar bietul creditor este osândit să tacă, pentru a nu i se lua şi restul averii".

Un alt caz îl vizează pe tânărul „boier moldovean, pe nume Balş, care se judeca „cu unul dintre tovarăşii săi la arendarea ocnelor, pentru paisprezece sau cincisprezece mii de piaştri, care îi erau datoraţi". La primul rechizitoriu al părţii adverse boierul Balş a fost osândit *pe barba Înălțimii sale* să nu primească nimic. Tânărul boier, cunoscând „mersul dreptăţii greceşti", s-a întâlnit cu „al doilea ministru al domnului" căruia i-a oferit o mie două sute de galbeni. Cu părere de rău, autorul nu cunoaşte finalitatea litigiului, deoarece între timp părăsise ţara.

În viziunea lui J.L. Carra, cazurile de corupere la cel mai înalt nivel, denotă existenţa unor practici rafinate, răspândite de către „grecii corupți şi decăzuți".

Sistemul de fortificații al „*re'âyâ*-lelor" otomane de pe teritoriul Țării Moldovei în viziunea autorilor francezi (sf. sec. al XVIII - înc. sec. al XIX-lea)

Igor BERCU

Conflictele militare ruso-austro-otomane de la sfârşitul secolului la XVI-II-lea şi de la începutul secolului al XIX-lea au readus spaţiul românesc în atenţia marilor puteri. La rândul său războaiele napoleoniene au sporit interesul Franţei pentru Europa de Sud-Est, pe fondul declanşării ostilităţilor cu Imperiul Rus.

În aceste condiţii, pentru a împiedica expansiunea ţarismului spre Balcani, Franţa trimite mai mulţi ofiţeri francezi cu scopul de-a îmbunătăţi capacitatea de apărare a armatei otomane. O atenţie specială a fost acordată sistemului de fortificaţii otoman de pe linia Nistrului, puncte strategice pe unde forţele armate ruseşti au atacat în nenumărate rânduri teritoriile româneşti aflate sub directa administrare a Sublimei Porţi.

Memoriile redactate de ofiţerul francez Joseph Felix Lazowski conţin informaţii importante ce vizează o parte însemnată din frontiera europeană a Porţii Otomane. În speţă, acesta descrie sistemul de fortificaţii otoman dinspre frontiera cu Imperiul Rus. Se relatează despre cetăţile Ismail, Bender, Akkerman şi Chilia.

La rândul său, căpitanul Aubert insistă asupra unor date de ordin statistic ce vizează acest spaţiu. O atenţie deosebită autorul o acordă statutului unităţilor administrativ-teritoriale aflate sub directa administrare a Porţii Otomane.

Raportul redactat de un alt ofiţer francez, Armand-Charles Guilleminot, confirmă în cea mai mare măsură observaţiile predecesorilor săi. Totodată el susţină că natura a făcut astfel ca frontiera Ţării Moldovei să fie pusă la adăpost de incursiunile puterilor vecine. Dinspre Austria hotarul îl constituia lanţul munţilor Carpaţi, iar dinspre Rusia, ţara era păzită de râul Nistru cu cetăţile Hotin, Bender şi Akkerman. Totodată, Armand-Charles Guilleminot, când descrie frontiera cu Imperiul Rus recomandă autorităţilor otomane ca între cetăţile Hotin şi Bender să mai fie construită o fortificaţie.

Prin urmare, informaţiile istorice şi descrierile efectuate de ofiţerii francezi, prezintă interes, datorită unei noi viziuni asupra situaţiei ce viza frontiera nord-estică nu numai al Sublimei Porţi, dar şi frontiera răsăriteană a Europei la acea dată.

Istoria feminină - o nouă disciplină ştiinţifică

Lilia ZABOLOTNAIA

Chestiunea ce şi cum e necesar să studiem în istorie a devenit o problemă actuală a istoriografiei contemporane. În ultimul deceniu în societate a crescut interesul pentru istoria feminină.

Istoria feminină reprezintă la ora actuală o nouă direcţie în istoriografie, îndepărtata de studierea domeniului politic şi economic, aceasta îndreptând istoria spre Om, transferând istoricii spre o studiere aprofundată a lumii sale interioare precum şi a vieţii lui private. Problemele politice în astfel de sondări se urmăresc în raport şi în cadrul contextual al poziţiei sale în viaţa omului, viaţa de zi cu zi în studiul epocii istorice. Această rotaţie demonstrează tranziţia temelor de cercetare ştiinţifica la un micro nivel, ceea ce subsecvent a rezultat intr-o evaluare mixtă în domeniul ştiinţei. Unii cercetători percep această tendinţă de studiere a istoriei la micro-nivel o ilustrare simplificată a problematicii, o scădere a statutului şi importanţei ştiinţei. O astfel de vizualizare a tendinţei respective este o reliefare a moştenirii viziunii marxist-leniniste a procesului istoric – în analiza şi studierea civilizaţiei umane, merită consideraţie şi atenţie doar evenimentele politice şi revoluţionare, iar ceea ce se întâmpla în viaţa cotidiană, ceea ce motivează acţiunile lor, noţiuni precum mentalitatea socială, acestea ar trebui să rămână în afara sferei de cercetare ştiinţifica, fiind nedemne de atenţie. Aceasta ar fi explicaţia faptului că istoria femeilor era pentru o lungă perioadă de timp percepută de mediul academic cu o doză elevată de suspiciune şi îndoială.

Istoria feminină s-a afirmat drept o disciplină ştiinţifică independentă, ce are ca obiect de studiu viaţa femeilor, activitatea lor în diversele sale ipostaze, o istorie care impune o viziune a trecutului dintr-o perspectivă femi-

nină, ilustrând un peisaj istoric global dintr-o experienţă socială feminină. Problemele istoriei feminine sunt abordate prin prisma concepţiei umane a existenţei, activităţii vitale şi vieţii private în contextul epocii cercetate, iar femeia este studiată de istorici ca o personalitate socială, politică, economică, cotidiană etc. Istoricii nu numai că au examinat soarta femeilor din trecut, dar au şi raportat aceste istorii feminine individuale şi de grup la schimbările sociale în economie, politică, ideologie şi cultură.

Clasificarea principalelor dansuri populare la români

Nicolae GRIBINCEA

După tematica şi structura lor, deosebim la români două tipuri de dansuri: ***de rit*** şi ***de uz***. Dansurile de uz se împart în două grupe mari: ***dansuri de uz cu sujet*** şi ***dansuri de uz fără sujet***.

Dansurile de uz cu sujet au o tematică destul de bogată. Tema lor principală este munca. *Dansurile de uz fără sujet* se împart, la rândul lor, în două tipuri: ***dansuri de dragoste*** (lirice) şi ***dansuri ce reflectă fericirea traiului***. Deosebirea dintre dansurile de rit şi cele de uz o putem depista prin faptul că primele au o semnificaţie magică, pe când cele din urmă sunt consacrate vieţii cotidiene. Tematica dansurilor este bine definită. Ea este legată de ocupaţiile casnice, de problemele vieţii cotidiene; în cadrul dansurilor bărbăteşti – tema principală este vânătoarea, pescuitul, păşunatul, în cadrul celor feminine – continuitatea vieţii, feminitatea, fertilitatea. Tematica dansurilor a condiţionat structura acestora. În dansurile bărbăteşti se reproducea portul animalelor, unele scene ale vânătorii şi războiului, se făceau sărituri înalte, păliturі puternice cu picioarele de pământ, aşezări etc. În cadrul dansului femeiesc predominau mişcările lente ale coapselor, mâinilor, capului, bustului etc.

Dansurile ritualice. În şirul acestor dansuri se înscriu „*Căluşarii*", „*Drăgaica*", *„Căluşul"*, *„Paparudele"*, *„Caloianul"*, *„Malanca", „Cerbul"*, dar sunt şi unele care şi-au păstrat până în prezent caracterul ritualic incipient, cum ar fi: „*Ostropăţ*", „*Zestrea*", „*Găina*", „*Cântecul găinii*", „*Hora mare*" sau „*Jocul mare*" şi „*Sârba nunţii*". Dansurile ritualice au un fond agrar de

magie imitativă, se trag din memoriile rituale vechi şi astăzi aproape că nu le întâlnim.

Dansurile de uz pot fi împărţite, convenţional, în dansuri *cu sujet* şi dansuri *fără sujet*. Dansurile de uz cu sujet au o importanţă locală, pentru că la baza apariţiei lor stau condiţiile de trai şi de ocupaţie a oamenilor. Fiind produsul fanteziei unui sau a mai multor coreografi populari, dansurile cu sujet erau la început un fel de „numere pentru concert" la jocurile şi horele sătenilor. Ulterior, fiind acceptate de populaţie, ele intră în viaţa cotidiană, îmbogăţindu-se pe parcursul anilor cu noi mişcări.

Dansurile de uz cu sujet sunt cele mai răspândite. Ele pot fi împărţite, convenţional, în următoarele grupe tematice: dansurile a căror tematică este munca (*„Bumbacul"*, *„Morişca"*, *„Păseţelul"*, *„Poama"*, *„La culesul poamei"*, *„Coasa"*, *„Coşeru"*, *„Sâsâiacul"*, *„Ciobăneasca"*, *„Ciobănaşul"*, *„Mocăneasca"*, *„Sfredeluşul"*, *„Iţele"*, *„Cârligul"*, *„Atica"*, *„Foarfecele"*, *„Jocul fierarilor"*, *„Tăbăcăreasca"*), eroismul: *„Haiducească"*, *„Voiniceasca"*, *„Şolticul"*, *„Ceasornicul"* etc.

Dansurile de uz fără sujet pot fi clasificate, de regulă, după desenul dansului – *„Hora"*, *„Sârba"*, *„Moldoveneasca"*, *„Bătuta"*, *„Brâul"*, *„Ruseasca"*, *„Bulgăreasca"*, *„Învârtita"* etc., care pot fi întâlnite şi astăzi în diferite regiuni ale Moldovei şi României.

Relaţiile comerciale ale Imperiului Rus cu Principatul Moldova la finele secolului al XVIII-lea - începutul secolului al XIX-lea (aspecte istoriografice)

Irina CEREŞ

Întrucât problema relaţiilor comerciale dintre Imperiului Rus şi Principatul Moldova la finele sec. al XVIII-lea - înc. sec. al XIX-lea a prezentat un anumit interes pentru diverşi cercetători, iar la anumite etape ale evoluţiei acestor relaţii au fost expuse diverse opinii, considerăm necesar să evidenţiem convenţional următoarele etape de bază ale istoriografiei problemei:

1. *Istoriografia modernă* – lucrările scrise pe parcursul sec. al XIX-lea - începutul sec. al XX-lea, până la unirea în 1918 a Basarabiei cu patria mamă – România;
2. *Istoriografia contemporană* – de la 1918 şi până în prezent – perioadă în care pot fi evidenţiate câteva etape distincte: *interbelică*, *postbelică* (sau „marxistă") şi *etapa nouă*.

Istoriografia modernă nu a depăşit caracterul factologic şi simplist al discursului ştiinţific. Abordărilor autorilor din această perioadă (G.P. Nebolsin, V.L. Vitcevski şi P.V. Struve, A. Leongard, V.I. Dorgobujinov etc.) le lipseşte substratul analitic şi critic al proceselor istorice.

În *perioada interbelică,* repertoriul istoriografic la tema abordată este redus, în schimb în istoriografia română apar lucrări în care este abordată problema comerţului. Pionieratul în cercetarea acestei probleme îi aparţine lui N. Iorga, care a analizat critic mai multe aspecte ale problemei. Tot în această perioadă sunt publicate lucrările lui N. Bogdan, D. Furnică, T. Bălan, I. Angelescu, T. Bulat care, tangenţial, pun în discuţie şi problema relaţiilor comerciale.

În *perioada postbelică,* istoriografia sovietică a cumulat mai multe cercetări fundamentale pe problemele legate de comerţul extern. Opinii controversate ale istoricilor privind evoluţia relaţiilor comerciale dintre Imperiul Rus şi Ţările Române, s-au regăsit în diversele articole şi lucrări de sinteză (I. Semionova, I. Şulga, I. Budak, G. Grosul, O. Skaleţkaia). Dintre istoricii români putem nominaliza contribuţiile lui V. Borcea, C. Giurescu, A. Oţetea, Al. Vianu, T. Ionescu, Maria-Matilda Alexandrescu-Dersca Bulgaru. Neajunsul acestor lucrări constă în faptul că materialul factologic utilizat este, în cele mai dese cazuri, „acomodat" ideilor pe care le promovau autorii – de „clasă" sau „naţionale".

Noua etapă în evoluţia istoriografiei problemei intervine o dată cu destrămarea URSS şi se caracterizează prin democratizarea şi depolitizarea ştiinţei istorice în majoritatea fostelor ţări socialiste. Acest fapt a favorizat apariţia unor noi studii în Rusia, Republica Moldova şi România, dintre care menționăm lucrările istoricilor D. Dragnev, B. Murgescu, A. Agachi, V. Tomuleţ, care au contribuit substanţial la studierea situaţiei social-economice şi a comerţului din spaţiul românesc.

Prin informaţiile inedite şi prin profunzimea concluziilor la care ajung istoricii, cercetările din această perioadă au contribuit la analiza problemei, creând o bază de plecare pentru cercetările ulterioare. Cu toate acestea, până în prezent nu există încă un studiu care ar aborda problema vizată sub toate aspectele şi din perspectiva repercusiunilor ei asupra economiei celor două ţări.

Statistica din 1820 pentru ținutul Hotin – sursă importantă în studierea componenței etnice şi a dinamicii numerice a populației din Basarabia

Valentin TOMULEȚ

După anexarea în 1812 a Basarabiei la Imperiul Rus, în provincie a fost menţinută practica fiscală existentă în Principatul Moldovei încă din sec. al XVIII-lea, când evidenţa populaţiei (contribuabililor) era efectuată pornind ce la numărul de familii existente în fiecare aşezare rurală sau urbană. Această modalitate de evidenţă a numărului de contribuabili s-a

păstrat şi în Basarabia până la mijlocul anilor ’30 ai sec. al XIX-lea. Despre acest sistem de perfectare a numărului populaţiei aflăm în unul din rapoartele administraţiei regionale adresat în 1833 Ministerului de Finanţe al Rusiei, în care se informa că ea nu dispune de date privind numărul populaţiei pe sexe, precum s-a solicitat în demersul ministerului în cauză, deoarece „…în Basarabia recensămintele locuitorilor se efectuează nu după numărul de persoane (*suflete*), ci după cel al familiilor, separând din acest număr doar burlacii”.

Până la mijlocul anilor ’30 ai sec. al XIX-lea evidenţa populaţiei din Basarabia se efectua în baza a două forme principale de selectare a materialului factologic:

I. **Recensămintele locale unice** *(единовременные)* – recensământul populaţiei din Basarabia din 1816-1817 (1817).
II. **Statistica anuală a populaţiei** efectuată de către autorităţile locale din Basarabia, cu diferite ocazii: listele privind împărţirea ţinuturilor în ocoale şi numărul de familii în fiecare ocol, prezentate de ispravnici guvernatorului civil al Basarabiei C.A. Catacazi (1820); descrierea statistică a ţinutului Orhei (1820, 1825); Hotin (1820, 1827); descrierea statistică a trei ţinuturi din Bugeac (1820); lista târgurilor şi satelor (deseori cu indicarea numărului de familii, inclusiv a membrilor de sex masculin şi feminin) întocmită de administraţia ţinutală (1814, 1822, 1832, 1836, 1837) etc.

Un interes deosebit prezintă statistica oficială din 1820, nestudiată până în prezent, prezentată de isprăvnicia Hotin Guvernului Regional al Basarabiei. Ea stabilea numărul familiilor de contribuabili la data efectuării statisticii şi conţinea informaţii detaliate despre numărul total de persoane de sex masculin şi feminin în fiecare localitate, inclusiv de sex masculin, conform categoriei vârstei: până la 7 ani, de la 7 – până la 12 ani, de la 12 – până la 18 ani, de la 18 – până la 36 de ani, de la 36 – până la 46 de ani şi de la 46 de ani – până la bătrâneţe. Statistica conţine şi un compartiment special al persoanelor de sex feminin ce includea: văduve şi fete de măritat. Alte compartimente ale statisticii includeau: anul când satul a fost populat; componenţa etnică şi socială, dinamica numerică a populaţiei; informaţii despre biserica din localitate; numărul caselor de lemn ce aparţin statului şi celor din lut şi nuiele, bordeielor ce aparţin locuitorilor; numărul morilor; cârciumilor; starea economică a locuitorilor; modalitatea de administrare a satului (de proprietar sau dat în concesiune) etc.

„Institutul fetelor" – prima şcoală publica de fete din Țările Române

Brânduşa MUNTEANU

Prima şcoală publică de fete din Țările Române s-a înfiinţat în Moldova, în toamna anului 1834, la iniţiativa mitropolitului Veniamin Costachi, a domnitorului Mihail Sturdza şi a Eforiei Şcolilor reprezentată de aga Gheorghe Asachi şi de vornicul Constantin Mavrocordat. Apariţia ei era anunţată şi în *Regulamentul Organic al Moldovei* care prevedea constituirea unui institut de educaţie pentru 50 de fete şi orfane de dregători ai statului.

În cei peste 120 de ani de existenţă, această instituţie a funcţionat sub diferite denumiri („Institutul Fetelor", „Şcoala Centrală de Fete", „Şcoala Normală de Învăţătoare Mihail Sturdza") şi în diverse locaţii (în casa parohială din curtea bisericii Bărboi, în casele Ghica-Brigadiru).

Comunicarea noastră îşi propune o prezentare a istoriografiei acestei teme şi a principalelor surse documentare privind această prestigioasă instituţie de cultură.

Istoriografia acestui subiect ne oferă prilejul să constatăm faptul că cercetările româneşti legate de istoria învăţământului au fost în general bazate pe studii descriptive, ele acordând o mai mică atenţie sistemului educaţional din perspectiva istoriei sociale şi a mentalităţilor.

Refacerea istoriei acestei şcoli necesită apelul la diverse izvoare de informare. Cea mai importantă sursă a cunoaşterii acestei teme o reprezintă documentele de arhivă. *Arhivele Judeţene ale Statului din Iaşi* găzduiesc diverse fonduri care cuprind numeroase acte privitoare la istoria învăţământului românesc. În cadrul acestora se regăsesc date bogate referitoare la „Institutul Fetelor din Iaşi".

„Şcoala Normală Vasile Lupu" din Iaşi păstrează în arhivele sale înscrisuri şi fotografii preţioase despre învăţământul feminin din Iaşi. Ştiri importante despre această temă se pot găsi şi gazetele timpului. O altă sursă care întregeşte tabloul cunoaşterii primei instituţii de învăţământ feminin din Ţările Române o constituie obiectele cu valoare memorială aflate în muzee şi colecţiile particulare.

Нравственно-религиозное состояние традиционной болгарской семьи юга Бессарабии сер. 19 - нач. 20 вв.

Светлана ДОКИНА

Целью данного доклада является рассмотрение эволюции нравственно-религиозных устоев традиционной болгарской семьи Бессарабии.

Хронологические рамки, в которых идет анализ эволюции данного вопроса, с середины XIX века по начало XX в.

Автором были проанализированы материалы приходских священников, публиковавших свои заметки в «Кишиневских епархиальных ведомостях», на основании которых делается утверждение, что именно православная традиция помогла болгарам пережить страшное 500-летнее турецкое иго, хотя и сохранилась вера весьма своеобразно.

Священники отмечали, что болгары, называя себя православными, не знали основных молитв, верили в языческие приметы и суеверия, призывали наряду со священнослужителями знахарок.

Автором выявляются наиболее характерные для болгар-переселенцев нравственные черты: трудолюбие, бережливость, гостеприимство, правдивость, трезвость. Однако к началу XX века эти положительные черты стали превращаться в свою противоположность: скупость, клятвопреступление, пьянство, сутяжничество и др.

Патриархальная семья, характерная для первых болгарских колонистов и состоящая из 2-3 поколений, в конце XIX века постепенно распадается. Молодые все чаще стремятся выйти из-под родительской опеки. Тем не менее, среди болгар юга Бессарабии по-прежнему сильно уважение к старшим.

Итак, болгарское население Бессарабии в большой степени осмысливает и проявляет свою духовность сквозь призму восточного православия, но при этом сохраняет национальные обычаи и традиции.

Olimpii Panov (1852–1887) – un militar bulgar de origine basarabeană

Ivan DUMINICA

Bulgarii basarabeni au avut un aport substanţial la dezvoltarea nu doar a Basarabiei, dar şi a patriei lor istorice, de unde au emigrat strămoşii. În acest sens este elocventă personalitatea lui Olimpii Panov, care a luptat şi a decedat pentru libertatea naţională a Bulgariei.

Olimpii Spiridonov Panov s-a născut la 17 iunie 1852, în colonia bulgară Taraclia, judeţul Cahul. După absolvirea Gimnaziului din Bolgrad în 1868 el şi-a continuat studiile la Colegiul Tehnic din Bucureşti. Aici s-a implicat în mişcarea bulgară de eliberare naţională de sub jugul otoman. A fost ales membru şi secretar al Comitetului Central Revoluţionar Bulgar din Bucureşti. Datorită relaţiilor cu personalităţi precum: Liuben Karavelov, Vasil Levski şi Hristo Botev a căpătat viziuni republicane cu privire la organizarea politică a Bulgariei. După absolvirea colegiului O. Panov se întoarce în Bolgrad, unde este ales în funcţia de inginer orăşenesc. În 1875 publică două cântece populare în ziarul „Znanie", pe care le-a înregistrat în Taraclia. În toamna aceluiaşi an este admis la Universitatea Tehnică din Paris, însă aflând din ziare despre înăbuşirea cruntă a Revoltei bulgarilor din April (1876), decide să se întoarcă în Bucureşti şi să se implice activ în procesele de eliberare naţională a poporului său. Devine membru al Societăţii centrale bulgare de caritate, ia parte la recrutarea voluntarilor pentru participare la războiul sârbo-turc (1876−1877). Când a început războiul ruso-turc din 1877−1878 el personal a mers în Bolgrad, făcând apel către confraţii săi să lupte pentru eliberarea Bulgariei. În iulie 1877 se înscrie în detaşamentul voluntarilor bulgari. Pentru lupta eroică în satul Dâlboki, de lângă oraşul Stara Zagora, primeşte titlul de ofiţer. După eliberarea Bulgariei rămâne acolo şi în 1885 devine comandantul brigăzii de artilerie. Participă la războiul sârbo-bulgar din 1885 şi este delegat din partea bulgarilor să semneze armistiţiul de pace în oraşul Pirot, la 21 noiembrie.

După detronarea de către ofiţerii bulgari de orientare rusofilă a cneazului Alexandr Batenberg, maiorul Panov având viziuni republicane li se alătură acestora. În luna august 1886, în cadrul guvernului interimar al lui Petko Karavelov timp de câteva zile deţine funcţia de ministru al Apără-

rii. Însă la scurt timp, monarhiștii efectuează o contralovitură de stat în urmă căreia Panov este arestat şi nevoit să emigreze în România. Acolo el se alătură ofiţerilor rusofili, care pregăteau un complot. Însă după nereuşita loviturii de stat, Olimpii Panov este arestat, judecat şi la 22 februarie 1887 − împuşcat în oraşul Ruse.

Evreii din Imperiul Rus la sfârşitul secolului al XIX-lea

Rodica NASTAS

La sfârşitul secolului al XIX-lea mai mult de cinci milioane de populaţie evreiască din Imperiul Rus era supusă unui şir de discriminări economice, sociale şi de reşedinţă. Comunicarea de faţă se va axa pe elucidarea cauzelor acestei discriminări, în special, analizând intoleranta, prejudecările religioase, teama de concurenţă economică şi neîncrederea în loialitatea evreilor faţă de Imperiul ţarist. În baza surselor primare şi secundare cercetate vom argumenta că venirea la putere a împăratului Alexandru al III-lea, în 1881, a determinat o deteriorare continuă a politicii guvernamentale faţă de evreii Imperiului Rus. Imposibilitatea de a continua reformele, reacţia din diferite domenii ale vieţii publice au fost principiile de bază ale noului ţar, care a încercat să continue politica sa conservatoare şi în restrângerea drepturilor naţionalităţilor ne-ruse. O parte integrantă a acestei politici au fost şi măsurile anti-evreieşti.

Contribuții privind proprietățile funciare ale elitei greceşti din Basarabia

Valeriu HARABARA

Anexarea Basarabiei, în anul 1812, la Imperiul Rus a avut un impact politico-social asupra acestui teritoriu. Realităţile ce s-au manifestat prin constituirea unei elite nobiliare greceşti pe teritoriul Basarabiei a determinat

ca mari proprietăţi funciare să fie în posesiunea reprezentanţilor acestei etnii. Prin modul de obţinere a acestor proprietăţi se evidenţiază următoarele:

1. proprietăţi prin tradiţii, ce reprezintă posesiuni deţinute de etnicii greci încă din secolul anterior;
2. proprietăţi ce au fost obţinute din partea autorităţilor ţariste ca răsplată pentru fidelitate;
3. proprietăţi obţinute prin cumpărare, deţinătorii cărora de multe ori erau negustori greci.

Subiectul proprietăţilor funciare ale boierilor din Basarabia a fost analizat de Constantin Teodorescu, care a elaborat un tabel al stăpânilor de moşii, printre care sunt elucidaţi şi proprietari greci cum ar fi: Iordache Cantacuzino, a cărui posesiuni aveau suprafaţa de 5730 fălci, Milu Iordache (4540), Canta Iodachi (3040), Catargiu Panaite (2090), boierii Mavrocordaţi (6780), Zoea Ioan (1000), Teodosiu Sanduţ (8957) etc.[1]

Ca urmare menţionăm că în primele decenii de la anexarea Basarabiei la Imperiul Rus, elita funciară greacă şi-a consolidat poziţia. Consolidarea acestei elite fiind determinată, în primul rând, de poziţia protectoare a autorităţilor ţariste faţă de această comunitate. Nobilii greci posedau proprietăţi pe tot cuprinsul Basarabiei. Însă, sesizăm o concentrare a posesiunilor în regiunea de sud, fapt determinat de politica colonial-funciară ţaristă, precum şi de consolidarea prezenţei greceşti în aşezările urbane din sudul Basarabiei.

Sudul Basarabiei 1856-1857 – problemă europeană

Eugen-Tudor SCLIFOS

După semnarea Păcii de la Paris din 1856, problema Basarabiei intra în vizorul diplomaţiei europene, iar aceasta avea să ducă la divizarea conceptului european, fiecare urmărind cu abilitate interesele sale. De men-

[1] Teodorescu C. Moldova şi Basarabia 1807-1817. In: Arhivele Basarabiei, nr. 1, 1935, p. 45-75.

ţionat, că în februarie 1856, plenipotenţiarii ruşi de la Paris, în timpul întrevederilor avute cu Napoleon al III-lea, cereau ca acesta să susţină punctul de vedere rusesc, adică sudul Basarabiei să rămână Rusiei, invocând motivul că Bolgradul este centrul coloniei bulgare. Deşi Napoleon al III-lea era dispus să facă această „mică" concesie Imperiului Rus, trebuia să ducă o „luptă diplomatică" împotriva lordului Palmerston, care nu era de acord cu această cedare.

Astfel, pe parcursul anului 1856 la nivel diplomatic s-a dus o luptă acerbă pentru sudul Basarabiei între reprezentanţii Franţei şi Marii Britanii. Ambasadorul Franţei la Constantinopol, Edouard Thouvenel era îngrijorat de faptul că alianţa cu Marea Britanie este în pericol, din cauza chestiunii sudului Basarabiei. El afirmă aceasta, în condiţiile unei evidente apropieri franco-ruse, şi a corespondenţei dintre ducele de Morny şi cancelarul Mihai Gorceacov, vorbindu-se chiar de realizarea unei alianţe.

Guvernul francez era de părerea că nu putea tranşa toate chestiunile de litigiu în defavoarea Rusiei, de aceea considera oportun să-i acorde unele concesii. Aceste aprecieri nu mulţumeau guvernul britanic, care dorea respectarea in integrum a tratatului de la Paris din 30 martie 1856.

Pe parcursul anului 1856 problema sudului Basarabiei s-a aflat în atenţia marilor puteri, iar o soluţie, care să mulţumească pe toţi nu se găsea. În septembrie cancelarul Mihail Gorceacov a propus convocarea unei noi conferinţe internaţionale la Paris, care să pună în discuţie chestiunea Bolgradului. Marea Britanie nu era „încântată" de o asemenea propunere, din considerentul că Rusia încalcă flagrant tratatul de la Paris, iar pe de altă parte interesele Albionului la Dunăre puteau fi sacrificate în dauna Rusiei, care miza pe sprijinul Franţei, Prusiei, dar şi Sardiniei. După multe presiuni din partea cancelariilor europene, Marea Britanie şi-a dat acordul pentru convocarea unei nou congres internaţional, asta datorită şi jocului duplicitar al împăratului francez. Napoleon al III-lea printr-o corespondenţă secretă cu contele Cavour, i-a sugerat acestuia ca Sardinia să susţină punctul de vedere al Marii Britanii cu privire la Bolgrad, iar Franţa avea să se găsească în minoritate. Pe de altă parte, Imperiul Rus nu credea că problema Bolgradului va fi soluţionată în interesul acesteia, dar miza pe votul favorabil al împăratului Napoleon al III-lea, pentru a vedea dacă acesta îşi „onorează" cuvântul dat.

Astfel, până la soluţionarea problemei Bolgradului din martie 1857, această chestiune a fost discutată intens între Marile Puteri, care căutau soluţii viabile pentru soluţionarea acesteia.

Beneficiile şi sacrificiile Unirii. Iaşii după Mica Unire

Bobi APĂVĂLOAEI

Mica Unire din anul 1859 a reprezentat încununarea eforturilor generaţiei de revoluţionari de la 1848, care a văzut în adunarea energiilor româneşti posibilitatea afirmării naţiunii române pe plan european.

Avantajele unirii pentru Moldova au fost prezentate de numeroşi oameni de cultură şi politicieni, dintre care se remarcă Mihail Kogălniceanu: „Ţara Românească este întreagă, Moldova este sfâşiată; părţile ei cele mai frumoase au fost rupte; Moldova redusă la hotarele ei de astăzi nu se poate apăra nici în contra năvălirilor, nici în contra înrâuririlor străine. Însuşi capitala ei este la două ore depărtare de hotar şi prin urmare supusă a cădea într-o noapte în mâinile străinilor şi ştiţi ce mare nenorocire este când capitala cade în mâinile străinilor, căci ţara întreagă cade. Moldova trebuie, dar să caute a se lipi către surora sa. De aceea în Moldova Unirea nu este o chestie de entuziasm ci de judecată şi de logică".

Din nefericire, graba de a centraliza statul, de a fixa capitala la Bucureşti (grabă justificată de dorinţa de a pune cât mai curând Marile Puteri în faţa faptului împlinit) au creat mari neajunsuri Iaşilor. Nemulţumirile ieşenilor au fost speculate de boierii conservatori, filoruşi, care au încercat, fără succes, în aprilie 1866 să sprijine ruperea unirii şi urcarea pe tronul Moldovei a lui Nicolae Rosetti-Roznovanu.

După consolidarea tânărului stat, Iaşii au primit sume consistente şi ajutor guvernamental pentru recuperarea handicapului provocat de pierderea statutului de capitală. În preajma izbucnirii Primului Război Mondial, datorită sprijinului constant primit de la centru (investiţii directe şi garanţii pentru credite destinare modernizării infrastructurii, restaurarea monumentelor istorice şi împodobirea oraşului cu noi clădiri reprezenta-

tive destinate găzduirii unor instituţii publice) vechea capitală a Moldovei putea rivaliza cu numeroase oraşe moderne ale Europei.

Aspecte privind încadrarea fiicelor de nobili din Basarabia în sistemul de învățământ rus

Cristina GHERASIM

La începutul sec. al XIX-lea, în Basarabia nu se acorda o atenţie deosebită educaţiei femeii, aceasta datorându-se inclusiv, influenţei concepţiilor orientale asupra mentalităţii poporului din spaţiul românesc. Fiicele boierilor, de cele mai mult ori, îşi făceau studiile în străinătate sau erau educate în sânul familiei, în acest scop fiind angajaţi dascăli particulari. Pe parcursul sec. al XIX-lea, pe teritoriul dintre Prut şi Nistru au fost deschise câteva pensioane (Pensionul pentru Domnişoare Nobile şi Pensionul Maie), unde îşi făceau studiile fiicele de nobili, inclusiv: Ecaterina Alexandri, Maria Buzni, Elena şi Pulheria Donici etc.), dar şi licee pentru fete, precum: Liceul de fete din Chişinău, Liceul de fete de zemstvă din Ackerman, Liceul privat de fete din Chişinău „Iu. von Gheikin" etc.

Totodată, nobilii din Basarabia tindeau să-şi trimită fiicele la studii în instituţiile de învăţământ pentru fete nobile din Odesa, Sankt Petersburg. Înmatricularea la studii a odraslelor acestora în instituţiile de învăţământ nominalizate, se desfăşura în baza regulamentelor elaborate şi aprobate de organele abilitate din Sankt Petersburg, în ele fiind stipulate cerinţele şi documentele necesare pentru admitere. De exemplu, la 30 ianuarie 1824, pe numele mareşalului regional al nobilimii I. Sturdza, a fost depusă o cerere de la I. Şarbin, prin care acesta solicita înscrierea fiicei sale, Alexandra, în Societatea de fete nobile din Sankt Petersburg. Dosarul depus de I. Şarbin conţinea setul de documente necesare, inclusiv: cererea de înmatriculare, certificatul de naştere şi botez, adeverinţă despre proprietatea imobiliară deţinută, certificat despre nobleţe, adeverinţă despre starea sănătăţii şi certificatul despre pregătirea viitoarei eleve în arta citirii şi scrisului. Acest fapt i-a permis ca fiica sa, Alexandra, să fie acceptată la studii în această instituţie prestigioasă de învăţământ.

Cereri asemănătoare au fost depuse de nobilii basarabeni care pledau pentru ca fiicele lor să fie înmatriculate la Institutul de Fete Nobile din Odesa, care era mult mai aproape şi unde exista posibilitatea de a face studii pe gratis. Admiterea la această instituţie pentru doritorii din Basarabia se realiza în conformitate cu Regulile de admitere la Institutul de Fete Nobile din Odesa pentru guberniile Herson şi Taurida, regiunea Basarabia şi oraşele Odesa, Chişinău şi Ismail, aprobate la 25 octombrie 1830. Conform acestor prevederi, din regiunea Basarabia, anual, urmau să fie admise, la studii, fără achitarea taxei, 10 persoane, dintre care şase din toată regiunea şi câte două fete din oraşele Chişinău şi Ismail. Dintre acestea, jumătate urmau să fie fiice de nobili, cealaltă parte – din rândul funcţionarilor civili sau militari, iar în cazul oraşelor – şi a negustorilor din ghilda întâi. Conform datelor de arhivă, au obţinut burse în această instituţie de învăţământ fiica locotenentului în rezervă, Nichita Jelipov, sora funcţionarului de clasa a XIV-lea Vlasov, fiica funcţionarului de clasa a X-a Anton Fesovschi, fiica locotenentului Pavel Tretiakov etc.

În concluzie, putem afirma că încadrarea la studii în instituţiile de învăţământ din Rusia a nobililor basarabeni prezenta o cale de a obţine cunoştinţe şi, respectiv, funcţii şi privilegii, iar pentru administraţia imperială – un mijloc sigur de rusificare şi de deznaţionalizare a populaţiei din Basarabia.

Coloniile germane din Imperiul Rus şi rolul apartenenței religioase printre factorii de menținere a autoconservării de până la reformele țarului Alexandru al II (Cazul Basarabiei)

Ion GUMENÂI

Tema propusă se axează pe problema legată de rolul jucat de către religia luterană în viaţa coloniilor germane şi, în general, a comunităţilor întemeiate de către etnia respectivă. Accentul asupra bisericii luterane nu se pune întâmplător, deoarece majoritatea germanilor din Basarabia erau după apartenenţa confesională luterano-evanghelici.

Ca un prim pas în cercetare este tratarea problemei privind locul ocupat, în general, de către aceasta instituţie în societatea germană, precum şi

tradiţia încetăţenită de legătura bivalentă între societate şi cultul luterano-evanghelic.

Urmează apoi problema cadrului legislativ-juridic în care a trebuit să se dezvolte cultul protestant în condiţiile concrete ale Imperiului Rus, în care a fost încadrată şi Basarabia. De aici şi acel statut primit de acest organism spiritual şi locul ocupat în ceea ce a însemnat administraţia, educaţia, viaţa spirituală, evoluţia culturală ş.a. Un loc important este necesar de acordat autonomiei primite şi avute de către comunităţile germane în comparaţie cu alte segmente etnice şi rolul jucat în această autonomie de Biserică.

Referindu-ne nemijlocit la teritoriul dintre Prut şi Nistru se va face analiza numărului instituţiilor de cult existente în Basarabia, în secolul al XIX-lea. În baza materialului informativ se vor proba mecanismele prin care cultul protestant a constituit, de fapt, liantul de autoconservare a comunităţilor germane. Urmează a fi discutată şi activitatea altor instituţii ce au apărut şi au activat pe lângă instituţia bisericii, cum ar fi: şcoala, comitetul de caritate a societăţii luterano-evanghelice ş.a. De asemenea, va fi elucidată colaborarea între biserică şi organele administraţiei locale şi centrale, precum şi funcţia bisericii ca instrument juridic.

Intelectualul basarabean Constantin Stere despre participarea României în Primul Război Mondial

Ion MISCHEVCA

În contextul tumultuos al declanşării primei conflagraţii mondiale, rolul elitei intelectuale româneşti din Basarabia şi interesul manifestat de aceasta faţă de soarta naţiunii, în general, şi a regiunii de origine, în special, rămâne a fi un subiect disputat şi neelucidat pe deplin.

Există o dublă tentaţie, nu doar contradictorie, dar şi definitorie dificultăţilor inerente procesului de cercetare a fenomenului elitar basarabean de la începutul secolului XX: pe de o parte, se insinuează că intelectualii români din spaţiul pruto-nistrean nu erau preocupaţi de alegerea geopolitică pe care România urma să o facă (Antanta sau Puterile Centrale), iar

pe de altă parte, doleanţele acestor exponenţi sunt privite cu suspiciune, ca fiind „germanofile" sau chiar rusofobe.

Atitudinile intransigente şi expunerile vehemente în presa vremii l-au caracterizat, dar şi l-au marcat pe basarabeanul Stere. Fostul rector al Universităţii din Iaşi nu pregeta în a-şi argumenta poziţia de a lupta de partea Germaniei şi contra Rusiei. Dânsul considera că Vechiul Regat nu putea renunţa la sistemul de securitate, consfinţit prin Tratatul de aderare la Tripla Alianţă (semnat la 30 octombrie 1883), şi că recuperarea Basarabiei era o datorie a statului român.

Deşi autorităţile de la Bucureşti au decis aderarea la Antanta, cei doi ani de neutralitate expectativă (1914-1916) reprezintă argumentul forte al sentimentului de responsabilitate şi al gradului înalt de dificultate în care se afla guvernul condus de Ion I.C. Brătianu, nevoit să aleagă între teritoriile româneşti înstrăinate, ce urmau a fi recâştigate pe cale militară.

Constantin Stere, reprezentantul intelectualităţii româneşti din Basarabia, a fost consecvent şi categoric în a apăra cauza baştinei sale. Prin articolele publicistice şi discursurile sale din Parlamentul României Mari, Stere a demonstrat şi a accentuat că basarabenii au dreptul la unitate naţională.

Alegerile rabinice din oraşul Bălți în anul 1877 (după documente inedite)

Alexandr ROITMAN

Articolul de faţă descrie instituţia rabinatului în Imperiul Rus, importanţa funcţiei de rabin – liderul spiritual al comunităţii evreieşti şi specificul acesteia în Basarabia. Studiul de caz, prezentat mai jos, se bazează pe sursele documentare inedite din Arhiva Naţională a Republicii Moldova, urmând a fi descrise alegerile rabinice din oraşul Bălţi din anul 1877. Întreaga procedură era prevăzută de către legislaţia rusească în cele mai mici detalii, începând cu realizarea procesului electoral, procedura inaugurării şi depunerii jurământului faţă de ţar.

Schimbările frecvente ale legislaţiei ruse implicit au atins şi acest domeniu. Astfel, în 1804 Comitetul Evreiesc a prescris desfăşurarea alegerilor rabinice odată la trei ani, înaintând candidaţilor condiţia cunoaşterii uneia dintre limbi: rusa, poloneza sau germana. În atribuţiile rabinului intra oficierea circumciziilor, a mariajelor, divorţurilor şi funeraliilor.

O altă modificare a legislaţiei în domeniu a avut loc în anul 1835. Aceasta introducea o amănunţită descriere a tuturor procedurilor de preluare a atribuţiilor de către un rabin. Înăsprirea graduală a legislaţiei în timp, a dus la apariţia inopinată a „rabinatului dublu", adică existenţa unui rabin de stat, ales conform procedurilor legislaţiei existente şi a unui rabin spiritual (transferând această dihotomie în dimensiunile psihologiei clasice - un lider formal şi informal). Schimbările înregistrate în legislaţie, cu efect întârziat, nu întotdeauna erau aduse la cunoştinţa factorilor de decizie la nivel local, fapt vizibil din interpelările frecvente parvenite în adresa administraţiei guberniale.

Deşi autorităţile ruse planificau să transforme rabinul într-un „agent" al statului prin înaintarea în anii '60 a condiţiilor suplimentare pentru ocuparea postului. Printre acestea se număra, la început, doar cunoaşterea generală a religiei iudaice, ulterior fiind cerută posesia diplomei de studii a unei şcoli rabinice, fie a unei şcoli generale sau universităţi). Aceste condiţionalităţi nu au făcut altceva decât să slăbească poziţia rabinului de stat şi s-o întărească pe cea a rabinilor spirituali.

Evoluția orfevrăriei de cult din Basarabia în prima jumătate a secolului al XX-lea

Liliana CONDRATICOVA

Problema evoluţiei orfevrăriei în Basarabia, în prima jumătate a secolului al XX-lea, a fost în mare parte eclipsată de prima conflagraţie mondială şi schimbările de ordin politic, economic, cultural. Demersul nostru vine să suplinească acest hiatus, fiind introduse în circuitul ştiinţific informaţii despre activitatea meşterilor şi funcţionarea atelierelor de specialitate. Obiectele din metale nobile şi comune, documentate pe baza dosarelor de arhivă, în colecţiile muzeale şi patrimoniul bisericilor, vin să confirme evoluţia acestui domeniu şi în Basarabia. Un loc aparte revine pieselor de cult ctitorite lăcaşelor sfinte – cruci, ferecături de carte, icoane, vase de cult, clopote.

Numărul atelierelor şi argintarilor ţinea nemijlocit de politica autorităţilor, condiţiile de lucru şi privilegiile acordate, cererea lăcaşelor de cult pentru podoabele respective. În Chişinău funcţiona salonul-magazin de obiecte bisericeşti al lui D. Cara-Stoianov, atelierul lui D. Spînulov şi cel al iconarului Condrat Sidenco. Atelierul de artă şi iconografie al fraţilor Batalin şi Prohorenko primea comenzi pentru realizarea pieselor bisericeşti; Evfimii Prohorenco confecţiona iconostase, chivote şi icoane, fiind antrenat în 1905 în reparaţia inventarului mănăstirii Hârjauca. În anul 1911 au fost fondate atelierele Arhiepiscopiei Chişinăului, în care se realizau la comandă piese de cult. În concluzie, vom menţiona că orfevrăria din Basarabia se înscrie firesc în evoluţia artei naţionale.

Un destin, o misiune... Familia Țanțu și lupta pentru Basarabia românească

Corneliu CIUCANU

Cazul familiei Ţanţu, o familie basarabeană luptătoare dedicată idealului naţional, evocă secvenţial o pagină din epopee tragică a istoriei Basarabiei din secolul trecut. Derulată pe parcursul a două generaţii, drama profesorului Vasile Şanţu şi a căpitanului Mihai Ţanţu surprinde soarta vitregă a unei familii basarabene, prizonieră în vâltoarea vremurilor dar, totodată, misiunea liber asumată de către intelectual şi ofiţer – tată şi fiu – de a sluji idealul României Întregite.

Desemnat şef al Birolului de organizare a Sfatului Ţării în urma Congresului Ostaşilor Moldoveni şi apoi comisar militar pentru Basarabia, Vasile Ţanţu a votat Unirea cu România la 27 martie 1918. Ales deputat de Lăpuşna, Vasile Ţanţu susţine o emoţionantă cuvântare, o adevărată lecţie de românism la şedinţa de deschidere a lucrărilor primului Parlament al României Mari. A deţinut mai multe funcţii şi demnităţi la Bucureşti şi Chişinău, dar în urma unei teribile boli s-a stins din viaţă la 30 ianuarie 1937, fiind înhumat la Cimitirul Central din Chișinău, prilej pentru autorităţile române de a organiza funeralii naţionale. În contextul răpirii Basarabiei după notele ultimative din iulie 1940, mormântul marelui luptător pentru Unire a fost profanat de noile autorităţi sovietice, care au arestat şi deportat pe toţi cei care făcuseră parte din Sfatul Ţării. Moartea prematură – la doar 52 de ani – l-a salvat pe Vasile Ţanţu de chinul deportării, dar comisarii politici sovietici s-au răzbunat pe familia sa ucigându-i doi fii prin împuşcare în ceafă.

Al treilea fiu al lui Vasile Ţanţu era ofiţer în armata română, devenind, în scurt timp, un element de elită, fondatorul operativ al trupelor de desant. Căpitanul paraşutist Mihai Ţanţu a executat mai multe operaţiuni în spatele liniilor inamice pe Frontul de Răsărit, iar după 23 august 1944 s-a implicat activ în mişcarea naţională de rezistenţă anticomunistă. Moştenită din familie ca zestre genetică imuabilă, atitudinea antisovietică şi antibolşevică – profund românească şi creştină, de altfel – a determinat

arestarea sa şi mulţi ani de detenţie în temniţele regimului comunist. Perspectiva catastrofică a comunizării şi re-rusificării Basarabiei a declanşat reacţia sa împotriva ocupantului sovietic şi a celor „fără de neam şi Dumnezeu". Acest aspect a fost afirmat curajos de către Mihai Ţanţu în faţa anchetatorilor, după cum ni se confirmă fără echivoc din declaraţiile sale inserate în dosarul de urmărire informativă aflat la C.N.C.A.S.

Atitudine fermă din închisorile comuniste, tăria de caracter dovedită în faţa anchetatorilor şi a regimului de exterminare la care a fost supus, reacţiile refractare contra oricăror compromisuri şi cedări de la conduita de onoare şi credinţă românească, comportamentul exemplar în raport cu ceilalţi deţinuţi politici, colegi de suferinţa, conturează profilul patriotului Mihai Ţanţu. Totodată, chinurile şi încercările pe care a fost obligat să le suporte în detenţie, întregesc destinul tragic, dar demn, al luptătorului şi închid ciclul jertfelnic al unei familii care a militat pentru cauza Basarabiei.

Recenzarea manualelor şcolare cu predare în limba„moldovenească" şi a cărţilor artistice un procedeu important în cadrul procesului de rusificare şi deznaţionalizare a tinerei generaţii în primii ani postbelici

Irina IEŞANU

Începând cu anul 1944, odată cu reanexarea Basarabiei de către URSS în bibliotecile din RSSM se aflau foarte puţine manuale şcolare şi artistice editate în grafie latină. În cadrul conferinţelor pedagogice a profesorilor, se propunea ca cărţile artistice şi manualele şcolare de tip românesc, care mai rămăseseră prin biblioteci, înainte de a fi folosite, să fie supuse recenzării. Mulţi dintre specialiştii sovietici, ce activau în cadrul Institutului de Cercetări Ştiinţifice, le socoteau ca fiind „învechite." În cadrul recenziei efectuate urmau să fie eliminate din aceste manuale tot ce amintea despre unitatea de veacuri a poporului român cu cel din Basarabia. Astfel, manuale trebuiau să fie reeditate. Au fost supuse recenziilor manualele de limbă şi literatură română, care mai apoi, au

fost scoase la tipar sub altă denumire de limbă şi literatură „moldovenească," precum şi cele de istoria românilor, care urmau a fi transmise ulterior spre editare sub denumirea de „Istoria Moldovei". Recenzenţii cereau eliminarea din aceste manuale a temelor ce aminteau despre unitatea de veacuri a poporului român, a poeziilor sau textelor literare care evocau procesul de unire a poporului român. Pentru a efectua astfel de recenzii ei urmau să studieze manualele de ediţie mai veche, ce se păstrau în şcoli şi să analizeze cerinţele din manualele date. În cadrul acestor recenzii se ţinea cont de clasa, disciplina şi limba în care se studia. Până la data de 25 iunie 1945 urmau să fie finalizate recenziile acestor manuale. Cele mai multe recenzii se efectuau în cadrul elaborării programelor şcolare de „limbă moldovenească" pentru şcolile ruse, pentru anul de studii 1946-1947. Programul propus pentru şcolile ruse, clasele începătoare a II-IV-a, a fost revizuit şi completat. La întocmirea acestui proiect-program, s-a utilizat calapodul de predare a limbii ruse în şcolile neruseşti, alcătuit de Ministerul învăţământului al Republicii Sovietice Federative Ruse. La o analiză atentă a recenziei efectuate la manualul şcolar de limbă „moldovenească" pentru clasa a I-a, observăm că majoritatea textelor erau cu tentă politică. Copiii care veneau în clasa I-a, încă n-au o gândire destul de bine dezvoltată. Cu toate că acestea mai întâi de toate aceştia urmau să studieze abecedarul, apoi se familiarizează cu propoziţiile gramaticale. În cadrul manualului de gramatică studiau propoziţii ce se refereau la cultura şi civilizaţia rusă. În baza recenziilor efectuate de către cei „mai mari specialişti ai timpului", trebuiau să fie efectuate corectări asupra programelor şi a manualelor şcolare elaborate, propaganda-se astfel o politică docilă de deznaţionalizare şi rusificare a tinerei generaţii. În cadrul recenziilor manualelor de istorie se preconiza eliminarea temelor în care se vor conţine referinţe la Istoria şi cultura poporului român. Acest lucru se efectua pentru a şterge din memoria acestui popor, orice amintire despre unitatea de veacuri a poporului român, despre limba vorbită şi valorile culturale promovate în perioada României interbelice.

Tentativele României de acceptare în ONU (1947-1955). Între sprijinul sovieticilor şi obstrucţia americanilor

Paul NISTOR

La finalul celui de-al Doilea Război Mondial, o nouă organizaţie internaţională – Naţiunile Unite – părea a fi menită să asigure pacea şi ordinea în întreaga lume. Statele acceptate în ONU se simţeau parte a marii comunităţi internaţionale şi aveau senzaţia unei securităţi depline.

Noul regim politic de la Bucureşti, impus de sovietici în 1945 şi consolidat în urma alegerilor frauduloase din 1946, avea nevoie disperată de recunoaştere în exterior şi de legitimitate în interior. Primirea României în Organizaţia Naţiunilor Unite ar fi asigurat, în ochii nomenclaturii comuniste de la Bucureşti, o securizare a regimului şi o posibilitate de afirmare pe scena internaţională.

Dar începutul în forţă al Războiului Rece a însemnat şi blocarea instituţiei mondiale. Din 31 de state care au depus cerere de intrare în ONU între 1946-1955 doar 9, mai puţin de o treime, au primit acceptul. Pentru restul, s-au desfăşurat bătălii diplomatice şi ideologice, pe durata unui deceniu. În cazul României, URSS şi aliatele sale au forţat în direcţia primirii sale în ONU. Sprijinul nu era dezinteresat: intrarea Republicii Populare Române în arena internaţională ar fi suplimentat vocea Moscovei şi ar fi însemnat susţinerea activă a propagandei est-europene. De cealaltă parte, SUA şi blocul occidental s-au opus intrării în ONU a ţărilor vasale Moscovei, motivând cu deficitul democratic al Estului şi cu posibilitatea nerespectării Cartei Naţiunilor Unite.

Exil şi repatriere: ipostaze ale emigraţiei româneşti în primul deceniu postbelic

Silviu B. MOLDOVAN

În cadrul luării noastre la cuvânt, intenţionăm să prezentăm, alături de semnificaţia unor episoade de notorietate (precum atacul asupra Legaţi-

ei României de la Berna sau formarea primelor organizaţii militante ale exilului), o serie de ipostaze mai puţin cunoscute ale emigraţiei româneşti în prima decadă după încheierea celui de al Doilea Război Mondial. Astfel, dacă unele operaţiuni (spectaculoase, dar controversate) de răpire a câtorva persoane din cadrul exilului sunt relativ cunoscute, despre detaliile operaţiunilor speciale, în special trimiterea de curieri şi lansarea unor echipe de paraşutişti voluntari, din avioane militare americane fără semne distinctive (în perioada 1951-1953) se ştiu extrem de puţine şi persistă în continuare un mare număr de confuzii. La fel de interesantă este, în opinia noastră şi supravegherea informativă „la cald" a lagărelor de refugiaţi, inclusiv anchetele informative care se efectuau după repatrierea în România, dar şi, aproape ca „în oglindă", la stabilirea emigranţilor în centrele de internare din Italia şi Austria.

Nu ne propunem să descriem România anilor 1945-1969 doar ca o ţară de emigraţie ci şi, aproape în egală măsură, ca destinaţie pentru imigraţie. Prima categorie de persoane transferate prezentată este cea a românilor repatriaţi. Până în prezent, s-a insistat mai mult pe activitatea Comitetului Român de Repatriere (for guvernamental care dispunea şi de un organ de presă propagandistic) şi mult mai puţin pe fenomenul de repatriere în sine, care a fost unul constant şi în anii `50. Cea de a doua categorie prezentată va fi cea a emigranţilor politici (comunişti) din ţările vecine, care în perioada de referinţă s-au stabilit în număr mare pe teritoriul României, generând importante disensiuni atât cu ţările de origine, cât şi în cadrul propriei diaspore.

Pentru descrierea tuturor aspectelor de mai sus, ne propunem să utilizăm masiv documente recent declasificate în arhivele româneşti, în special cele create de fosta Securitate.

Comunism şi urbanism în Europa de Est (1945-1989)

Mariana MISCHEVCA

Una dintre caracteristicile regimurilor totalitare este tendinţa de a ţine sub control toate domeniile de activitate din cadrul statului, de la politică şi economie până la viaţa personală a cetăţenilor. În ultimii ani, în isto-

riografie a apărut un interes deosebit faţă de legătura dintre dezvoltarea spaţiului urban şi ascensiunea sau declinul regimului aflat la putere. Sistemul sovietic a folosit peisajul urban pentru a-şi legitima autoritatea şi pentru a crea noi identităţi în ţările unde s-a impus. Regimul comunist a generat o cultură materială identică, caracterizată prin clădiri postbelice sumbre, monotone, care trebuiau să exprime ideologia sovietică, cea care punea accentul pe un minim de existenţă. Din cauza standardelor impuse de către regim, arhitectura sovietică era mai mult una universală, decât regională sau naţională. Conform noţiunii staliniste, aceasta trebuia să fie naţională în fond, dar socialistă după conţinut.

Ţările Europei de Est au respectat principiile realismului socialist în spaţiul urban doar în primii ani de după război, iar evoluţia ulterioară a oraşelor a depins de relaţiile menţinute cu centrul. Ulterior, în unele ţări, precum România, Iugoslavia, Polonia, Cehoslovacia, Ţările Baltice, are loc impunerea elementelor naţionale / locale în stilul construcţiilor arhitecturale, care să evidenţieze caracteristicile naţionale ale comunismului. În alte ţări ale lagărului socialist schimbări în spaţiul urban nu s-au produs. Studierea schimbărilor / devierilor spaţiului urban este absolut necesară pentru perceperea modului în care acesta a influenţat modelarea memoriei colective, „fenomenul uitării" formând baza unei mentalităţi socialiste în Europa de Est.

Women's war-time daily life as new area of historical studies

Olexander P. KRIVOSHIY

Despite multiple research publications dedicated to female and gender history, historical studies have left behind some thematic nodes related to thoughts, feelings, real behavior, and daily life of women of the war times, revolutions, and local armed conflicts.

Understanding the interrelation between the history of women's war-time daily life of the war times with female, gender, and military history of the country and its people in general makes historians more aware of the fact that the synthesis of ideas and methodological principles of three main research areas – the Annales School, the philosophical her-

meneutics, and existentialism – is the most productive way of studying women's war-time daily life structures.

The approach to studies of war-time daily life of women of the past understood as the subject of a special field of studies – the history of women's war-time daily life is fundamentally new to the Ukrainian and East-European historiography in general. The originality of this approach is achieved by refocusing from fragmentary to systematic research of the phenomenological aspect of military historical problems, which first of all means accounting for the full scope of problematic and thematic components, as well as integration of science-specific and interdisciplinary tools in the historical research. The historian who studies women's war-time daily life focuses the attention not merely on front ("*warrior woman*", "*combatant woman*") and rear ("*woman at war*", "*soldier woman*") types of women but on extreme life problems of women and understanding of these problems by those who lived before us.

The approach to studies of war-time daily life of women of the past understood as the subject of a special field of studies called "**Warrior Women's Studies**" (*Ukrainian* "воєнно-історична фемінологія") is fundamentally new to the historical studies of the 21st century.

Идеологическая борьба в отношении православной религии сквозь призму законов и приказов принятых в СССР (1961-1991)

Дмитрий ТУМАНОВ

В данном исследовании, мы попытаемся определить характер антирелигиозный политики в бывшем Советском государстве по преследованию православия, в том числе и на территории МССР (1961-1991). В рассматриваемом периоде начинается процесс перехода от закрытого преследования церкви со стороны властей, к открытой тоталитарно-атеистической пропаганде на территории всех бывших советских республик. Несмотря на все антирелигиозные усилия государства, мы видим правовые изменения в отношении

власти к православию в рамках принятых законов и указов в СССР. В своем выступлении мы докажем, что на протяжении больше полувека народы всех бывших союзных республик смогли сохранить свою духовно-материальную культуру и не разобщиться ее.

Это исследование подкреплено материалами из официальных документов и нормативных актов Советского периода – как первоисточник; монографии, научные работы современных исследователей, а так же использование интернет – ресурсов и другие всемирные ссылки по данной проблеме.

The „Khrushchev thaw" in English historiography: the role of socio-political and civilizational ideas

Alexander ZHIDCHENKO

The period of 1950-60s., is significant in terms of building a communist society in the USSR. Experiments policy of „Khrushchev thaw" were designed to solve many problems of Soviet society, show a clear picture of an ideal social order, the pursuit of which gave a new impetus to development.

The modernization processes that are taking place around the world at the moment, can not do without the experience of the past decades, the socio-political events which became the basis for modern civilization causes of the „world map". In this regard, one of the most significant moments in the history of the socialist states began the era of „Khrushchev thaw" in which steps have been taken to jumpstart the development of the economies of the Soviet bloc countries. The English-American historians and journalists in their own way have seen these changes and interpreted on the basis of their common-civilization installation confrontation of capitalist and socialist blocs.

In a study of the English-language historiography mid - 1950-60s., discloses the ratio of objective and subjective factors in the Western academic and journalistic press. On the one hand, these works reflected objectively negative direction of Soviet policy, on the other hand, have

not escaped the raid excessive criticism and subjective evaluations. This allows you to understand the characteristics of civilization representations of „Russian world" in American historical and social context. They are revealed through the prism of the two opposing social systems. At the opening theme is greatly influenced by the environment itself „Cold War" and the mass consciousness, which on the one hand dependent on the context of such scientific and popular works, and on the other hand itself affects them as involved in the formation of the general ideological context. The „Khrushchev thaw" is the period over which the United States expressed different points of view, since the end of the Stalinist period in the Western world was hope for democratic evolution of the socialist system, which is shown to analyze work paid off in a range of issues and not justified in a number of ways domestic and foreign policy.

Speaking on the study of this period in Western countries, we can note some stages of studying this period. The first surge of interest in the problem is noticeable immediately after N. Khrushchev became the de facto head of state. Historians and journalists looking at his figure on one side of the reformer system, on the other hand the new dictator of the USSR. The second stage naturally was in the middle of the board, N. Khrushchev abroad 1950-1960s. At this time, the authors of books weighed pros and cons of „Khrushchev thaw" the continued commitment I. Stalin in his management of the country. The third stage is connected with the events of the resignation of N. Khrushchev and evaluation of his reign. It is important to note that during all phases of the study, The „Khrushchev thaw" abroad, attention has focused on the development of the socialist countries, primarily in Central and Eastern Europe.

Study the thought of Western authors in this period was on the search path of a large array of objective facts, which could rely on to determine the direction of interpretation. If in the works at the end of the 1950s. predominant feature was predictive study early stages of development of Soviet society, then in the 1960s there are came to the fore analytical work on the shortcomings „Khrushchev thaw." Of greatest interest to Western authors were events associated with the countries of the socialist camp (predominant the Eastern Europe). Pre-war regime of these countries seemed to them much closer that disappoint their policies in any political transition from the Communist parties in these countries. For example, the author of many books about Russia Alexander Werth

shot after the events of the „Prague Spring" in 1968. A feature of Western historiography can be considered to support the authors journalistic sources, references to literature, memoirs and articles in periodicals.

Evoluția parlamentarismului în Moldova

Ilie GÎRNEȚ

În democraţia modernă principiul votului universal stă la baza constituirii organului reprezentativ al poporului – Parlamentul.

Astăzi putem vorbi despre parlamentarism ca un sistem constituţional, în care Parlamentul este ales de popor şi controlează organele statului. În istoria ţării noastre primele manifestări ale parlamentarismului au apărut în secolul XIX, odată cu adoptarea Regulamentului organic în anul 1832. Conceput pe baza separări puterii în stat, Regulamentul organic propunea pentru prima dată o separare a puterii legislative între domnitor şi Adunarea legiuitoare.

O manifestare deplină a termenului de parlamentarism în Moldova o cunoaştem după proclamarea Independenţei şi constituirea statului Republica Moldova. Conform Constituţiei Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994, Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului şi unica autoritate legislativă a statului, fiind ales prin vot universal, egal, secret, şi liber exprimat.

Raporturile economice ale Republicii Moldova cu Federația Rusă (2001-2005)

Alexei CERNOV

Republica Moldova a ocupat şi ocupă tradiţional un loc important în sfera intereselor economice ale Federaţiei Ruse, fapt condiţionat, întâi de toate, de interesul pentru producția complexului alimentar; băuturi

alcoolice şi nealcoolice, tutun, mărfuri alimentare etc. Nu în ultimul rând, Rusia este cointeresată în aceste relaţii prieteneşti, dat fiind faptul că prin Republica Moldova îşi asigură accesul spre ţările balcanice.

Federaţia Rusă devine principalul partener comercial-economic al Republicii Moldova. Astfel, în anul 2001 schimbul comercial dintre aceste două state a fost evaluat la 386,3 mln. USD şi a sporit cu 18,3% în comparaţie cu anul 2000.

În anul 2001 Republica Moldova s-a situat pe primul loc printre statele CSI după volumul investiţiilor capitale ruse. Despre integrarea elementului rusesc în economia moldovenească ne vorbeşte şi faptul că în republica noastră funcţionau circa 400 de întreprinderi moldo-ruse.

La 27 iunie 2003 a fost semnat „*Protocolul între Guvernul Republicii Moldova şi Guvernul Federaţiei Ruse privind anularea pe etape a excluderii din comerţul liber*".

În Protocolul din 27 iunie 2003 se menţiona că partea rusă va aloca pentru anul 2004 contingente la import în Federaţia Rusă din Republica Moldova a zahărului alb, produs din sfeclă de zahăr, cu condiţia depăşirii producerii lui în Republica Moldova, asupra volumului consumului intern, precum şi lipsa importului preferenţial în Republica Moldova a zahărului brut, zahărului alb, produselor care conţin zahăr şi siropuri.

Federaţia Rusă a rămas în continuare partenerul numărul unu printre ţările cu care Republica Moldova are relaţii comerciale, chiar şi în condiţiile crizei actuale, când numărul partenerilor comerciali ai Moldovei au crescut.

Actualmente Republica Moldova a început căutări pentru a-şi diversifica exporturile şi, în acest sens, piaţa europeană este una atractivă. Totodată, menţionăm că Republica Moldova este total dependentă de gazul rusesc, care este utilizat de Rusia drept instrument în vederea impunerii voinţei sale în anumite teritorii. O altă problemă pentru Moldova este că, din cauza corupţiei şi a anumitor decizii neinspirate ale Guvernului, mulţi investitori străini se tem să investească aici. De cele mai multe ori, singurii care investesc în republica noastră sunt companiile ruseşti. Menţionăm că în politica externă, Republica Moldova, are nevoie de cât mai mulţi parteneri credibili, care să o ajute în dezvoltarea social-economică. Pentru aceasta, însă, este nevoie ca şi Chişinăul, la rândul său, să fie un partener previzibil, să promoveze relaţii transparente şi anticipate, facilitând astfel sarcina partenerilor – prieteni ai Moldovei.

Reflectarea campaniei electorale pentru alegerile parlamentare (2014) în ziarele „Moldova Suverană" şi „Nezavisimaia Moldova"

Constantin SOLOMON

Una dintre cele mai convingătoare forme de manifestare a democraţiei o constituie alegerile organelor puterii. Avansarea instituţiilor democratice, care presupun desfăşurarea alegerilor ca mecanisme de selectare a elitelor, impune şi utilizarea unor mijloace de agitaţie electorală.

În timpul campaniilor electorale un rol important are presa scrisă, deoarece ziarele au nu doar un caracter informativ, ci scopul lor este de a demonstra că partidul sau candidatul au pătruns în esenţa problemelor alegătorului şi au soluţii concrete pentru rezolvarea acestora.

În perioada campaniei electorale ziarele din republică au publicat peste 800 de articole care au vizat în mod direct sau indirect alegerile. Cele mai multe materiale relevante au apărut în „Moldova Suverană" (102) şi „Nezavisimaia Moldova" (96). Menţionăm că 75% din articole au fost din categoria ştirilor obişnuite, iar 25% au abordat un subiect controversat în contextul electoral. Mai puţin de 15% din articolele la teme electorale au fost nepărtinitoare, celelalte au relatat despre alegeri şi concurenţii electorali prin prisma autorului şi opinia acestuia.

Cotidianul „Nezavisimaia Moldova" a continuat să favorizeze masiv Partidul Comuniştilor din Republica Moldova (PCRM), care a fost prezentat aproape exclusiv în context pozitiv. Partidul Liberal Democrat din Moldova (PLDM), Partidul Democrat din Moldova (PDM), Partidul Liberal (PL), mai rar Partidul Socialiştilor din Republica Moldova (PSRM) şi Partidul Popular din Republica Moldova (PPRM), dimpotrivă, au fost defavorizaţi prin prezentarea aproape de fiecare dată în context negativ.

Principiul egalităţii de gen a fost în mare parte neglijat. În ziarul „Nezavisimaia Moldova" doar 8% din surse au fost femei, iar „Moldova Suverană" nu a citat nicio sursă de gen feminin în articolele despre campania electorală. Una din cauzele principale este faptul că femeile nu dispun de resurse financiare „ saci cu bani" cu care pot să vină şi să le verse pe masa liderilor de partide.

Ziarele „Moldova Suverană" şi „Nezavisimaia Moldova" nu s-au preocupat de educaţia electorală a cititorilor săi, în total fiind publicate în ambele publicaţii doar şapte materiale de acest gen.

Instituţiile mass-media din Republica Moldova, inclusiv cotidianele „Moldova Suverană" şi „Nezavisimaia Moldova" s-au implicat în lupta dintre concurenţii electorali, în loc să reflecte nepărtinitor şi echidistant campania electorală.

ÎNVĂȚĂMÂNTUL DIN REPUBLICA MOLDOVA. ISTORIE ŞI PROBLEME

Considerații cu privire la predarea *istoriei locale* în instituțiile de învățământ preuniversitar

Ion GHELEȚCHI

Preocupările privind predarea Istoriei locale au devenit o realitate datorită faptului că, în conformitate cu Curriculumul modernizat la Istoria românilor şi universală, procesul educaţional la această disciplină este structurat în baza următoarelor conţinuturi ştiinţifico-educaţionale:

- Treapta primară: 25% - spaţiu universal, 70% - spaţiu naţional, 5% - spaţiu local (regiunea, localitatea, familia, şcoala);
- Treapta gimnazială: 50% - spaţiu universal, 45% - spaţiu naţional, 5% - spaţiu local;
- Treapta liceală: 40% - spaţiu universal, 55% - spaţiu naţional, 5% - spaţiu local.

O semnificaţie aparte are faptul, că predarea evenimentelor şi proceselor istorice porneşte de la istoria locală la naţională şi de la naţional la universal.

Actualmente, manualele de istorie expun, de regulă, doar evoluţia proceselor istorice la nivel naţional şi universal, lăsând pe seama profesorului şi a elevilor culegerea materialelor locale din diverse surse istorice, care adesea le sunt puţin accesibile. În cazul dat profesorii de istorie cunosc puţin metodologia studierii istoriei locale într-un context mai larg, ceea ce conduce la fragmentarea cunoştinţelor în acest domeniu.

Pornind de la aceste premise, e nevoie de a stabili noi direcţii de activitate în domeniul studierii şi predării istoriei locale prin:

- documentarea în arhive, muzee, biblioteci şi identificarea noilor informaţii, referinţe, imagini despre localitatea, regiunea în care activează profesorul de istorie;
- colectarea şi conservarea documentelor referitoare la trecutul şi prezentul comunităţii (sat, raion, oraş), a documentelor publicate şi inedite cu referire la problemele administraţiei şi la activitatea organelor locale;
- selectarea materialelor din diverse surse istoriografice, publicistice despre istoria unei localităţi;
- asigurarea informaţională despre istoria localităţii în care activează profesorul de istorie, dar şi despre diversele instituţii educaţionale, organizaţii şi întreprinderi dintr-o localitate anume;
- promovarea moştenirii culturale a locului prin mijloace tradiţionale şi moderne;
- publicarea documentelor de interes local;
- implicarea cetăţenilor în crearea memoriei comunitare în diverse formate accesibile pentru toţi, precum crearea diverselor ateliere cu tematică locală, expoziţii de carte cu conţinut local;
- promovarea cooperării între muzee, biblioteci, arhive ale instituţiilor;
- studierea genealogiei personalităţilor din localitate;
- elaborarea şi publicarea materialelor ştiinţifice de referinţă în domeniul istoriei locale prin intermediul a diverse crestomaţii, calendare, cronici, ghiduri, almanahuri, publicaţii în diverse reviste şi ziare;
- editarea enciclopediilor, dicţionarelor locale;
- crearea unui mediu de informare care oferă utilizatorului posibilitatea de a obţine de sine-stătător informaţia privind istoria locală, adică crearea paginii web a localităţii.

Studierea istoriei locale reprezintă, la momentul actual, identificarea, colectarea, prelucrarea, conservarea, gestionarea şi promovarea tuturor informaţiilor consacrate unui teritoriu concret sau editate în acest teritoriu. Deoarece, studiind istoria localităţii, fiecare din profesorii implicaţi în predarea disciplinei Istoria află despre vetrele strămoşeşti ale localităţii,

istoria evoluției localității, aduce la cunoștința elevilor principalele evenimente ce s-au desfășurat în acea localitate și numai astfel, prin cunoașterea propriului trecut, vom păși mai sigur spre viitor.

Reprezentarea cartografică a anexării Basarabiei de URSS și constituirii RSSM

Adrian DOLGHI, Alina FELEA

Problemele anexării Basarabiei de către Uniunea Sovietică și a constituirii Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești au fost abordate în numeroase monografii, studii și articole care oferă detalii, analize și opinii cu privire la evenimentele respective. Aceste publicații conțin informații și documente cu referire atât la premisele evenimentelor și consecințele lor, cât și la desfășurarea evenimentelor în timp și spațiu – informație deosebit de prețioasă pentru reprezentarea cartografică a evenimentelor. Remarcăm, evenimentele menționate sunt de importanță majoră în istoria românilor și în istoria Republicii Moldova, determinând soarta teritoriului dintre Prut și Nistru și a regiunii transnistrene.

În literatura de specialitate cu privire la evenimentele numite nu sunt întâlnite hărți care ar reprezenta ocuparea Basarabiei în anul 1940 și procesul de constituire a Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești. Există hărți care ilustrează doar *RSSM în anii 1944-1991*. Deoarece harta este o sursă importantă de cunoștințe istorice, iar sarcinile care ar urma să le poată îndeplini elevii, în special în clasele de liceu, ar trebui să aibă un caracter profund și analitic, consideram necesar a explica mai convingător și detaliat *Raptul Basarabiei și constituirea RSSM în anul 1940* cu ajutorul unor hărți la temă, în scopul formării competențelor. Vor fi redate și explicate evenimentele, aplicându-se hărțile istorice care vor reprezenta situația de până la ocuparea Basarabiei din 1940, procesul anexării și harta formării RSSM.

Conexiunea între interpretările mitului antic la lecțiile de istorie şi opera literară la lecțiile de literatură

Lucia GLIGOR

Conform analizei unor texte din ştiinţa şi filosofia antică greacă, mitul capătă două semnificaţii:

a) Metoda de prezentare a unei probleme şi soluţii în comunicarea unui adevăr;

b Modalitate obişnuită de argumentare filosofică şi ştiinţifică.

„Mythos-ul nu mai poate fi privit ca o simplă fabulă,el acoperă întotdeauna o modalitate de a gândi realitatea. Pentru filosofia antică greacă mythos-ul devine un element care, caracterizează epoca în care gândirea a încercat prin mijloace cantitative să releveze o lume a calităţii" (R. Vulcănescu, *Mitologia romană*).

Interpretările moderne ale mitului se datorează oamenilor de ştiinţă şi se referă la continua revizuire a mitului în lumea activităţii ştiinţifice moderne.

Drept exemple concrete a conexiunii dintre miturile greceşti şi operele literare pot servi:

Mitul „Zburătorul" şi „Luceafărul", Mitul „Patul lui Procust" şi „Patul lui Procust" de C. Petrescu, Mitul „Moldei" şi „Povara bunătăţii noastre" de I. Druţă, Mitul „Dedal şi Icar" şi „Meşterul Manole" de Lucian Blaga.

Şirul de exemple ar putea continua...

Spre exemplu, putem face conexiunea dintre poemul „Odiseea" de Homer şi romanul „Fraţii Jderi" de M. Sadoveanu sau „Mitul Labirintului" cu povestea „Harap Alb" de Ion Creangă.

În concluzie pot menţiona că stabilirea unor punţi de legătură dintre diferite discipline pe lângă faptul că reprezintă un obiectiv important al studierii istoriei generează noi dimensiuni de interpretare a evenimentelor, proceselor şi fenomenelor istorice.

Rolul formelor de organizare şi desfăşurare a activităţilor didactice din şcoală şi extraşcolare la istorie

Aliona STÎNCĂ

Fiecare profesor pentru a-şi cizela instrumentariul didactic la disciplina istoria, care are menirea de a forma un cetăţean democratic, înzestrat cu un ansamblu de cunoştinţe, competenţe pe parcursul şcolarizării, desfăşoară în afară de demersurile instructiv-educative şi diferite forme de activităţi didactice extraşcolare. Ele sunt necesare în societatea contemporană, conform reformelor curriculare, pentru a asigura un demers didactic adecvat învăţării active şi interactive,un proces calitativ,o educaţie centrată pe elev.

Activităţile extraşcolare sunt realizate în afara mediului şcolar şi poate în afara instituţiei de învăţământ cu participarea unei clase, a mai multor clase de elevi sau a mai multor instituţii.

Pentru elevi ele sunt foarte importante fiindcă ajută la formarea unei atitudini pozitive faţă de învăţătură, aprofundarea cunoştinţelor, aplicarea acestor cunoştinţe în cadrul lecţiilor, examenelor, olimpiadelor, au performanţe mai ridicate, rezultate şcolare mai bune, scade abandonul şcolar. În acest context, mi-am propus ca comunicarea să conţine explicarea diferitor forme de organizare şi desfăşurare a activităţilor didactice extraşcolare la istorie ca: consultaţiile didactice, facultative, meditaţiile la istorie, cercul de istorie, activităţile turistice (excursiile, vizitele la muzee, teatre, festivaluri) marşuri turistice, concursuri, competiţii, expoziţii, întruniri, expediţii, aspectele pozitive, carenţele acestor forme.

Ele ajută nu numai elevilor cu probleme la învăţătură, dar şi celor cu performanţe, pentru recuperarea carenţelor provenite din activitatea programată în orar.

Asigurarea continuității între formarea inițială şi continuă a cadrelor didactice

Elena MURARU

Problema formării profesionale iniţiale ale profesorului în devenire este o problemă actuală şi necesită abordare atât la nivel de sistem, cât şi la nivel instituţional în scopul racordării ei la standardele internaţionale şi la cerinţele actuale ale învăţământului din Republica Moldova.

Pentru a realiza o formare de calitate e nevoie să se asigure un context educaţional optim, în primul rând, resursele implicate în proces: umane, financiare, materiale. Implicarea factorilor educaţionali în diversitatea contextelor educative este influenţată nu doar de formarea profesională iniţială, dar şi de educaţia pe parcursul întregii vieţi, iar între ele trebuie să existe o succesiune şi continuitate logică.

Formarea iniţială a cadrelor didactice din învăţământul preuniversitar se încadrează în contextul activităţilor de reformare a sistemului educaţional din Republica Moldova. În această ordine de idei sunt reconceptualizare documentele de politici educaţionale: programele de formare, curricula disciplinelor de studii şi a stagiilor de practică, materiale didactice, suporturi, asigurând o formare de calitate, satisfacerea necesităţilor formării iniţiale în conexiune cu necesităţile personale şi cerinţele actuale ale pieţii muncii prin formarea şi dezvoltarea competenţelor de învăţare pe parcursul întregii vieţi.

Numai în aceste modalităţi procesul formării iniţiale a cadrelor didactice din învăţământul preuniversitar va fi racordat la noile paradigme educaţionale, va promova un învăţământ motivant, eficient prin implicarea tehnologiilor moderne, interactive, informaţionale.

Abordarea metodologice cu privire la formarea continuă a cadrelor didactice este actualizată şi prin implementare a Codului Educaţiei şi a Strategiei Educaţiei – 2020 aprobate de Guvernul Republicii Moldova, a altor documente de politici educaţionale actuale.

Formarea continuă a cadrelor didactice a fost permanent corelată cu schimbările majore din sistemul educaţional prin facilitarea accesului la

diverse programe de formare, prin promovarea unei atitudini responsabile şi creative, orientate la formarea pe parcursul întregii vieţi (Lifelong learning) prin implicarea activă a comunităţilor pedagogice în proiecte / programe naţionale şi internaţionale, prin diversitatea programelor de formare continuă.

Formarea competenţelor profesionale ale cadrelor didactice din sistemul educaţional al Republicii Moldova scoate în evidenţă mai multe probleme atât în formarea iniţială, cât şi în cea continuă. Competenţele profesionale ale cadrelor didactice şi dezvoltarea acestora nu întotdeauna sunt racordate la schimbările din sistemul şi cerinţele actuale ale pieţii muncii.

Strategia de formare profesională a personalului didactic, tendinţa de a realiza o educaţie de calitate în domeniu necesită un studiu / o analiză a procesului de formare a profesorului şcolar în devenire, a câmpului educaţional, a demersului formativ şi a contextelor educaţionale care influenţează fenomenul educativ pe parcursul întregii vieţi atât în formarea profesională iniţială, cât şi în formarea profesională continuă.

Baza legislativă a activităţii ştiinţifice în instituţiile de învăţământ superior din Republica Moldova (1991-2014)[1]

Ion EREMIA

Instituţiile superioare de învăţământ din Republica Moldova îşi desfăşoară activitatea în domeniul ştiinţei în conformitate cu legislaţia ţării. După Declaraţia de independenţă a Republicii Moldova, primul document fundamental care se referă şi la cercetarea ştiinţifică este Constituţia Republicii Moldova din 29 iulie 1994, intrată în vigoare pe 27 august acelaşi an. Conform articolului 33 al Constituţiei, este garantată „libertatea creaţiei artistice şi ştiinţifice", iar statul se obligă să „contribuie la păstrarea, la dezvoltarea şi la propagarea realizărilor culturii şi ştiinţei, naţionale şi

[1] Comunicarea a fost realizată în cadrul Proiectului instituţional 15.817.06.24F „*Istoricul învăţământului superior din Republica Moldova prin instituţii: Universitatea de Stat din Moldova*"

mondiale". Prin articolul 126 se prevedea ca statul să asigure „stimularea cercetărilor ştiinţifice".

Ulterior, Parlamentul RM a adoptat Legea din 27 iulie 1999 privind politica de stat în sfera cercetare-dezvoltare, în care era determinată politica de stat în sfera cercetare-dezvoltare, principalele obiective ale politicii de stat în sfera cercetare-dezvoltare, principiile fundamentale ale politicii de stat în sfera cercetare-dezvoltare, funcţiile statului de promovare a politicii în sfera cercetare-dezvoltare etc. Evident, documentul minimaliza rolul investigaţiilor ştiinţifice din instituţiile superioare de învăţământ din Republica Moldova.

Peste un an, pe 27 iulie 2000 a fost adoptată legea nr. 1181 din 27 iulie 2000 cu privire la Academia de Ştiinţe a Moldovei, în atribuţiile acesteia, fiind incluse organizarea şi efectuarea de cercetări ştiinţifice fundamentale şi aplicative, elaborarea de tehnologii avansate etc.

Pe 15 iulie 2004 a fost adoptat controversatul Codul cu privire la ştiinţă şi inovare al Republicii Moldova. Odată cu intrarea în vigoare a Codului din 15 iulie 2004, Legea din 27 iulie 1999 privind politica de stat în sfera cercetare-dezvoltare şi Legea din 27 iulie 2000 cu privire la Academia de Ştiinţe a Moldovei au fost abrogate. Prin Codul primit, politica de stat în sfera ştiinţei şi inovării a fost declarată prioritate strategică, au fost stabilite scopul şi sarcinile politicii de stat în sfera ştiinţei şi inovării, principiile fundamentale ale politicii de stat în sfera ştiinţei şi inovării, direcţiile strategice ale activităţii din sfera ştiinţei şi inovării.

Codul menţionat atribuia AŞM competenţe nelimitate, Academia devenind „unica instituţie publică de interes naţional în sfera ştiinţei şi inovării, este coordonator plenipotenţiar al activităţii ştiinţifice şi de inovare, cel mai înalt for ştiinţific al ţării şi consultantul ştiinţific al autorităţilor publice ale Republicii Moldova". Mai mult chiar, Academiei de Ştiinţe i se deleagă competenţele Guvernului în sfera cercetării-dezvoltării, precum şi rolul de coordonator în promovarea inovaţiilor şi transferului tehnologic.

Pe 17 iulie 2014, după ani buni de aşteptări, *Codul Educaţiei* a fost adoptat de Parlamentul Republicii Moldova, publicat pe 24 octombrie 2014 în Monitorul Oficial Nr. 319-324, art. nr. 634 şi intrat in vigoare pe 23 noiembrie 2014. *Codul Educaţiei* prevede mai multe stipulaţii referitoare la dezvoltarea ştiinţei în instituţiile de învăţământ superior, acestea dis-

punând de „posibilitatea de a crea, independent sau în parteneriat, prin decizii ale Consiliului pentru dezvoltare strategică instituţională, cu votul a 2/3 din numărul membrilor, inclusiv al reprezentantului Ministerului Finanţelor, instituţii publice de cercetare şi inovare, centre experimentale şi didactice, clinici universitare, spitale universitare, staţiuni şi terenuri didactice, incubatoare de afaceri, cluburi sportive şi studiouri de creaţie, precum şi societăţi comerciale, prin care să îşi realizeze misiunea şi să valorifice propriile rezultate ale activităţilor de cercetare şi inovare desfăşurate. Aceste decizii sunt aduse la cunoştinţa fondatorilor. Orice profit realizat din asemenea activităţi constituie venitul propriu al instituţiei de învăţământ superior şi urmează a fi investit obligatoriu în scopul realizării misiunii asumate prin Carta universitară".

În acelaşi context, articolul 116 din capitolul IV al *Codului Educaţiei*, este consacrat în întregime cercetării ştiinţifice în învăţământul superior.

Evoluția componenței etnice a absolvenților USM repartizați în şcolile superioare şi instituțiile de cercetare ştiințifică din RSSM (1951-1965)[1]

Pavel COCÂRLĂ

Fondată în 1946, Universitatea de Stat din Moldova a avut drept obiective de bază pregătirea specialiştilor de înaltă calificare în cele mai diferite domenii, care trebuiau să activeze atât în cadrul universităţii, cât şi în instituţiile superioare de învăţământ şi de cercetare ştiinţifică din republică. Aceasta era o misiune deosebit de grea din mai multe considerente: insuficienţa cadrelor cu grad ştiinţific în universitate şi, în special, a profesorilor cunoscători ai limbii române (intelectualii care au decis să rămână la baştină, fie că au fost trimişi în gulag-urile comuniste, fie că au fost marginalizaţi), numărul redus al absolvenţilor liceelor, înzestrarea slabă a Bibliotecii şi a laboratoarelor cu tehnică performantă etc.

[1] Comunicarea a fost realizată în cadrul Proiectului instituţional 15.817.06.24F „*Istoricul învăţământului superior din Republica Moldova prin instituţii: Universitatea de Stat din Moldova*"

În pofida acestor dificultăţi profesorii universitari au reuşit într-un timp relativ scurt să creeze (în măsura posibilităţilor şi a condiţiilor economice prin care a trecut RSSM în a doua jumătate a anilor ’40 ai secolului trecut) o bază ştiinţifico-didactică capabilă să pregătească cadre de pedagogi pentru şcolile de cultură generală, dar şi de cercetători care s-au încadrat activ în munca ştiinţifică.

Sub aspect etnic la Universitate erau înscrişi (ca şi în prezent), studenţii etniilor conlocuitoare care doreau să-şi continue studiile la această instituţie: de etnie română, rusă, ucraineană, evreiască, găgăuză, bulgară şi alte etnii din RSSM, precum şi din diferite regiuni ale URSS. Absolvenţii USM erau repartizaţi, în corespundere cu domeniul de specializare, atât în şcolile superioare din republică (Institutul pedagogic „A. Russo” din Bălţi, Institutul pedagogic „T. Şevcenco„ din Tiraspol, Institutul politehnic „S. Lazo” din Chişinău” ş.a.) în calitate de asistenţi, lectori, laboranţi, cercetători ştiinţifici, cât şi în instituţii de cercetare. În total, în perioada la care ne referim, în şcolile superioare şi instituţiile de cercetare din RSSM au fost repartizaţi 1401 de absolvenţi, care au constituit 8,9% din numărul total al absolvenţilor. Din numărul total de 1401 – 707 (50,4%) erau de gen masculin şi 694 (49,5%) – de gen feminin.

În perioada analizată componenţa etnică a absolvenţilor repartizaţi în şcolile superioare şi în instituţiile de cercetare a evoluat în funcţie de schimbările intervenite în structura facultăţilor şi catedrelor USM, a diversificării specialităţilor, a necesităţilor instituţiilor superioare de învăţământ, precum şi de necesităţile economiei republicii. Astfel, din numărul total de 119 absolvenţi ai USM repartizaţi în instituţiile superioare de învăţământ şi de cercetare în anii 1951-1955 – 48 (40,3%) erau de etnie română, 49 (41,1%) – de etnie rusă; 15 (12,6%) – de etnie ucraineană, doi (1,6%) – de etnie evreiască, unul (0,8%) – de etnie bulgară, ceilalţi patru (3,2%) – de alte etnii.

În perioada anilor 1956-1960 în şcolile superioare şi în instituţiile de cercetare din RSSM au fost repartizaţi în total 104 absolvenţi ai USM, a căror apartenenţă etnică a fost următoarea: 55 (52,8%) – români, 33 (31,7%) – ruşi, 11 (10,5%) – ucraineni, trei (2,8%) evrei, unul (0,9%) – găgăuz şi unul (0,9%) de etnie belorusă. Aceste date vin să demonstreze că în perioada anilor 1956-1960 componenţa etnică a studenţilor absolvenţi ai USM repartizaţi în instituţiile superioare de învăţământ şi de cercetare din RSSM s-a schimbat considerabil. A crescut considerabil

ponderea absolvenţilor basarabeni (de la 40,3% la 52,8%) şi s-a redus numărul absolvenţilor de etnie rusă (de la 41,1% la31,7%). În ceea ce priveşte absolvenţii de etnie ucraineană, numărul lor n-a suferit schimbări considerabile: ponderea lor a scăzut de la 12,6% la 10,5%.

Pe parcursul anilor 1961-1965 procesul schimbării componenţei etnice a absolvenţilor USM, repartizaţi în instituţiile superioare de învăţământ şi cele de cercetare a continuat. Dintre cei 185 de absolvenţi – 100 (54,0%) erau români, 50 (27,0) – ruşi, 19 (10,2%) – ucraineni, şase (3,2%) – evrei, trei (1,6%) – găgăuzi, patru (2,1%) – bulgari şi trei (1,6%) – alte etnii. Observăm astfel o creştere în continuare, deşi nesemnificativă, a ponderii absolvenţilor basarabeni (de la 52,85 la 54,0%) şi a scăderii ponderii absolvenţilor de etnie rusă (de la 31,7% la 27,0%).

Creşterea ponderii absolvenţilor de etnie română, repartizaţi în şcolile superiore şi instituţiile de cercetare a RSSM, demonstrează că, în anii ’50-’60 ai sec XX, USM a devenit unul dintre centrele principale de pregătire a cadrelor autohtone de calificare înaltă din republică.

Problema limbii de stat şi a grafiei latine în cadrul Consiliului Ştiinţific al Universităţii de Stat din Chişinău (1988-1989)[1]

Gheorghe PALADE

În contextul politicii de restructurare promovate de M. Gorbaciov, problemele referitoare la situaţia lingvistică din RSS Moldovenească, cu accente asupra necesităţii adoptării unor legi despre limba de stat şi trecerea la grafia latină au început să se contureze în dezbaterile din şedinţele Consiliului Ştiinţific al Universităţii la sfârşitul anului de studii 1987-1988. Acestea erau accentuate cu ocazia discutării raportului comisiei pentru studierea stării de lucruri privind predarea limbilor ruse şi moldoveneşti şi pregătirea specialiştilor la Facultatea de Filologie, prezentat de profesorul D. Coval (28 iunie 1988). Sub aspect critic, în raport se menţiona

[1] Comunicarea a fost realizată în cadrul Proiectului instituţional 15.817.06.24F „*Istoricul învăţământului superior din Republica Moldova prin instituţii: Universitatea de Stat din Moldova*”

utilizarea în procesul de instruire a unor culegeri de exerciţii şi texte învechite, editate în anii ’60, care nu puteau contribui la educarea „dragostei de limbă maternă”. Profesorul, anticipând derularea evenimentelor, apela la corpul didactic universitar, îndemnându-i să nu facă tabu din subiectele „ascuţite”, precum „identitatea limbilor romanice înrudite, alfabetul ş.a.”. O problemă stringentă pentru procesul de instruire era utilizarea restrictivă a fondurilor de literatură, în special a lucrărilor filologilor români. Profesorii de la alte facultăţi indicau la impactul negativ al predării cursurilor în limba rusă, la necesitatea elaborării unei terminologii în „limba moldovenească” adecvate ştiinţelor exacte.

Tezele CC al PCM „Să afirmăm restructurarea prin fapte concrete” din noiembrie 1988 au catalizat mişcarea pentru acordarea limbii moldoveneşti statutului limbii de stat şi revenirea la grafia latină, provocând escaladarea mitingurilor şi extinderea arealului dezbaterilor identitare. Acestea deveneau obiectul de studiu al unor discuţii în Consiliul Universităţii, la şedinţele consiliilor facultăţilor şi ale catedrelor. În cea mai mare parte tezele partidului au fost respinse, critici aspre fiind orientate, în special, asupra capitolului 3 unde se prevedea păstrarea alfabetului chirilic şi pentru „limba moldovenească” şi menţinerea limbii ruse drept limbă de comunicare interetnică.

Dezbaterile se produceau pe fondalul unor largi manifestaţii publice la care participau studenţii şi o parte a profesorilor Universităţii. În aceste condiţii, la indicaţiile partidului, în şedinţa lărgită a Consiliului Ştiinţific universitar din 22 ianuarie 1989, în prezenţa reprezentantului Ministerului Învăţământului, a fost pusă în discuţie chestiunea „Cu privire la încălcările ordinei publice în oraş şi sarcinile Consiliului Ştiinţific, activului de partid, comsomolist, sindical pentru educarea tineretului studenţesc” În cadrul dezbaterilor era evidenţiată cauza principală a manifestaţiilor din centrul Chişinăului – poziţia incertă şi nehotărâtă a organelor superioare ale conducerii de partid şi de stat faţă de oportunitatea soluţionării problemei limbii şi a grafiei latine. La alte şedinţe ale Consiliului, chestiunile menţionate erau discutate şi mai tranşant. Unii profesori (A. Ciobanu) au susţinut participarea studenţilor la mitingurile din oraş, considerându-le parte indispensabilă a mişcării care s-a încununat cu adoptarea legislaţiei lingvistice şi a Legii cu privire la revenirea la grafia latină.

Implementarea Hotărârilor Sesiunii a XIII-a a Sovietului Suprem a RSSM cu privire la limbă şi alfabet la Universitatea de Stat din Moldova[1]

Liliana ROTARU

La 31 august 1989 Sovietul Suprem al RSSM, întrunit la sesiunea a XII-II-a, a adoptat legile de funcţionare a limbilor prin care limba moldovenească a fost declarată „limbă de stat", s-a recunoscut unitatea lingvistică dintre limba română şi cea moldovenească şi a fost stipulată trecerea de la alfabetul chirilic la alfabetul latin. Ulterior a fost iniţiat un program pentru extinderea folosirii limbii moldoveneşti în guvernare, educaţie şi economia naţională.

La 14 septembrie 1989, în baza Hotărârii Colegiului Ministerului Învăţământului al RSS Moldovenească din 6 septembrie 1989, Senatul USM a adoptat o hotărâre prin care se adopta un plan de acţiuni în vederea realizării hotărârilor sesiunii a XIII-a Sovietului Suprem al RSSM, şi se crea un grup de coordonare a realizării acestui plan, alcătuit din P. Chetruş, N. Şişcan, D. Nedeoglo, S. Maximilian, I. Dumeniuc, I. Melniciuc, I. Buga şi G. Jitari.

Conform Hotărârii Sovietului Suprem al RSS Moldoveneşti nr. 3463 din 31.08.1989 despre revenirea limbii moldoveneşti la grafia latină, legea urma a fi aplicată în două etape: 1989-1993 şi 1994-1995. În prima etapă – a trecerii trecerea la grafia latină „în sferele vieţii politice, economice, sociale şi culturale ale republicii", eforturile USM au fost concretizate într-un *Plan de acţiuni,* care prevedea trecerea de la un proces de studii în limba rusă la unul în limba română şi de la alfabetul chirilic la cel latin. Acesta cuprindea mai multe măsuri şi acţiuni pe diferite segmente: studierea legislaţiei cu privire la limba de stat şi grafia latină; instruirea corpului profesoral şi a studenţilor; predarea disciplinelor din planul de învăţământ în limba română; elaborarea şi editarea literaturii didactice şi ştiinţifice în limba română; elaborarea actelor de organizare a procesului de studii şi de administrare a universităţii în limba română cu grafie latină.

[1] Comunicarea a fost realizată în cadrul Proiectului instituţional 15.817.06.24F „*Istoricul învăţământului superior din Republica Moldova prin instituţii: Universitatea de Stat din Moldova*"

O radiografiere a acordurilor de colaborare, semnate de USM cu alte universități din lume

Anatol PETRENCU

Pe parcursul întregii sale activităţi Universitatea de Stat din Moldova (USM) a întreţinut relaţii de colaborare cu diverse alte universităţi, centre de învăţământ superior sau de cercetare. Până la proclamarea Independenţei de Stat a Republicii Moldova, raporturile USM s-au concentrat asupra universităţilor din URSS – stat centralizat, cu programe unice de învăţământ universitar. Schimburile inter-universitare erau ca şi cum firești, realizate în cadrul aceluiaşi Minister al Învăţământului Superior din URSS. Nu întâmplător „Istoria Universităţii de Stat din Moldova. 1946-1996", redactată de profesorul Valeriu Cozma, nu conţine un studiu special, referitor la raporturile USM cu universităţi din afara republicii[1]. Lipsa acestui domeniu deosebit de important pentru existenţa Universităţii a fost subliniată de prof. univ., dr. hab. Gheorghe Rusnac care, cu amărăciune, recunoştea că, deşi a fost membru plenipotenţiar al Asociaţiei Internaţionale a Universităţilor, USM „practic s-a aflat la periferia procesului universitar european şi a celui mondial. Consecinţele sunt evidente. Lumea nu ne cunoaşte. Noi puţin cunoaştem lumea…"[2].

Ulterior acelui discurs, profesorul Gheorghe Rusnac, rector al USM în perioada 1993-2007, a continuat activitatea de stabilire a raporturilor de colaborare cu alte universităţi, a extins arealul geografic al acestora şi a prezentat realizările obţinute în raporturile sale anuale, expuse în faţa Senatului USM şi date publicităţii[3]. Acest domeniu de activitate managerială

[1] Valeriu Cozma, Istoria Universităţii de Stat din Moldova. 1946-1996, Chişinău, 1996.

[2] Gheorghe Rusnac, Alma Mater la 50 de ani. În: Anale ştiinţifice ale Universităţii de Stat din Moldova. Seria „Ştiinţe socio-umane", Chişinău, 1997, p. 9-10.

[3] Gheorghe Rusnac, Acţiuni, realizări şi obiective privind asigurarea pieţei universitare. În: Anale ştiinţifice ale Universităţii de Stat din Moldova. Seria „Ştiinţe socio-umane", Chişinău, 1999, p. 10-12; Idem, Acreditarea USM, implementarea creditelor academice – măsuri de consolidare a sistemului educaţional universitar: realităţi şi perspective. În: Anale ştiinţifice ale Universităţii de Stat din Moldova, Chişinău, 2002, p. 12; Idem, Noi dimensiuni ale vocaţiei educaţionale şi ştiinţifice a Universităţii de Stat din Moldova în contextul cunoaşterii şi realizării obiectivelor pro Bologna. În: Analele universităţii de Stat din Moldova, Chişinău, 2006, p. 7-8.

a fost fructificat cu succes de actualul rector, prof. univ., dr. hab. Gheorghe Ciocanu[1]. Dar o analiză completă a acordurilor de colaborare între USM şi universităţile din alte state ale lumii nu a fost deocamdată realizată. Iată de ce *sarcina* acestui studiu este analiza şi prezentarea acordurilor semnate de conducerea USM cu alte universităţi şi centre ştiinţifico-didactice în perioada 1991-2014, adică de la proclamarea Independenţei de Stat a Republicii Moldova până la momentul încheierii actualului proiect.

Studierea documentelor, stocate în Arhiva curentă a Departamentului Relaţii Externe a USM demonstrează că în perioada 1991-2014 conducerea USM a semnat 111 acorduri de colaborare cu universităţi, instituţii de cultură şi de cercetare ştiinţifică din 28 state ale lumii. Cele mai multe acorduri de colaborare reciprocă au fost semnate cu instituţiile similare din România – 28 de universităţi. Referitor la vecinul din est, Ucraina, USM a reuşit să stabilească şi să dezvolte nouă acorduri de colaborare. În Uniunea Europeană, USM a stabilit relaţii reciproce cu universităţile a 14 state, inclusiv 12 acorduri cu universităţi din Franţa. În CSI, avem stabilite raporturi de colaborare reciprocă cu cinci state, inclusiv cu Federaţia Rusă – 8 universităţi. USM întreţine legături de colaborare reciprocă cu universităţi din Canada, SUA, Georgia, China, Israel, Egipt.

[1] Vezi, de exemplu: Universitatea de Stat din Moldova. Raport de autoevaluare, 2006-2010, Chişinău, 2011, p. 75-80 [varianta electronică].

CUPRINS

PROGRAM 3
REZUMATELE COMUNICĂRILOR 14

Eugen UȘURELU
Considerații cu privire la clasificarea tipologică în arheologia preistorică 14

Sergiu BODEAN
Siturile fazei Precucuteni III din Podişul Codrilor 15

Mariana VASILACHE
Cercetarea aşezărilor culturii Cucuteni (etapa A) din spațiul Prut - Nistru: rezultate şi provocări 16

Ghenadie SÎRBU
Complexele de habitat specifice grupului eneolitic târziu de tip Gordineşti din silvostepa pruto-nistreană 17

Mariana SÎRBU
Pandantive descoperite în aşezările complexului cultural Noua-Sabatinovka-Coslogeni. Tipuri şi semnificație 18

Adrian FORMANCIUC
O nouă perspectivă asupra originii tracilor 19

Aurel ZANOCI
Tipologia şi evoluția porților şi căilor de acces în cetățile hallstattiene timpurii din spațiul tiso-nistrean 20

Livia SÎRBU
Istoricul cercetării sitului Trinca *„Izvorul lui Luca”* 22

Mihail BĂȚ
Cercetarea siturilor din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu: probleme şi perspective 23

Octavian MUNTEANU, Sergiu MORARU
Noi observații privind fortificarea promontoriului Butuceni 24

Andrei COROBCEAN
Abordarea etnoculturală a complexelor funerare dintre Carpați și Nistru din secolele V-III a. Chr. 25

Ana BOLDUREANU
Un tezaur cu monede istriene descoperit în Republica Moldova 26

Sergiu MATVEEV
Analiza pantelor în contextul cercetărilor arheologice din valea Nistrului Mijlociu 27

Sergiu MUSTEAȚĂ, Ion TENTIUC, Ion URSU
Noi date privind fortificațiile de pământ şi lemn de la Soroca 29

Vlad VORNIC, Sergiu TABUNCIC
Un cuptor de ars cărămizi din perioada modernă descoperit la Călăraşi 32

Andrei PROHIN
Formele profețiilor în cultura bizantină 33

Pavel COCÂRLĂ
Situația evreilor din Europa Occidentală la sfârşitul sec. XII - începutul sec. XIII 34

Virgil PÂSLARIUC
Violență şi ritual în Moldova lui Ştefan cel Mare 35

Teodor CANDU
Importanța diferitor forme de păstrare a documentelor pentru reconstituirea trecutului: O mențiune necunoscută a unei întăriturі de la Aron Vodă din 1594 36

Silvia VOLOŞCIUC
Aspecte privind istoria satului Musteața, raionul Făleşti 37

Sergiu BACALOV

Contribuții documentare privind moşia Leuntea din ținutul Bender 38

Олег УРСАН

Страницы истории села Кетрошика Веке. (Документальные сведения, демографический состав) 39

Valentin ARAPU

Flagelul corupției în Țara Moldovei după relatările lui Jean Louis Carra (1744-1793) 40

Igor BERCU

Sistemul de fortificații al *„re'âyâ-lelor"* otomane de pe teritoriul Țării Moldovei în viziunea autorilor francezi (sf. sec. al XVIII - înc. sec. al XIX-lea) 41

Lilia ZABOLOTNAIA

Istoria feminină - o nouă disciplină ştiințifică 42

Nicolae GRIBINCEA

Clasificarea principalelor dansuri populare la români 43

Irina CEREŞ

Relațiile comerciale ale Imperiului Rus cu Principatul Moldova la finele secolului al XVIII-lea - începutul secolului al XIX-lea (aspecte istoriografice) 45

Valentin TOMULEȚ

Statistica din 1820 pentru ținutul Hotin – sursă importantă în studierea componenței etnice şi a dinamicii numerice a populației din Basarabia 46

Brânduşa MUNTEANU

„Institutul fetelor" – prima şcoală publica de fete din Țările Române 48

Светлана ДОКИНА

Нравственно-религиозное состояние традиционной болгарской семьи юга Бессарабии сер. 19 - нач. 20 вв. 49

Ivan DUMINICA
Olimpii Panov (1852–1887) – un militar bulgar de origine basarabeană 50

Rodica NASTAS
Evreii din Imperiul Rus la sfârşitul secolului al XIX-lea 51

Valeriu HARABARA
Contribuții privind proprietățile funciare ale elitei greceşti din Basarabia 51

Eugen-Tudor SCLIFOS
Sudul Basarabiei 1856-1857 – problemă europeană 52

Bobi APĂVĂLOAEI
Beneficiile şi sacrificiile Unirii. Iaşii după Mica Unire 54

Cristina GHERASIM
Aspecte privind încadrarea fiicelor de nobili din Basarabia în sistemul de învățământ rus 55

Ion GUMENÂI
Coloniile germane din Imperiul Rus şi rolul apartenenței religioase printre factorii de menținere a autoconservării de până la reformele țarului Alexandru al II (Cazul Basarabiei) 56

Ion MISCHEVCA
Intelectualul basarabean Constantin Stere despre participarea României în Primul Război Mondial 57

Alexandr ROITMAN
Alegerile rabinice din oraşul Bălți în anul 1877 (după documente inedite) 58

Liliana CONDRATICOVA
Evoluția orfevrăriei de cult din Basarabia în prima jumătate a secolului al XX-lea 60

Corneliu CIUCANU
Un destin, o misiune... Familia Țanțu şi lupta pentru Basarabia românească 61

Irina IEŞANU

Recenzarea manualelor şcolare cu predare în limba„moldovenească” şi a cărților artistice un procedeu important în cadrul procesului de rusificare şi deznaționalizare a tinerei generații în primii ani postbelici62

Paul NISTOR

Tentativele României de acceptare în ONU (1947-1955). Între sprijinul sovieticilor şi obstrucția americanilor..... 64

Silviu B. MOLDOVAN

Exil şi repatriere: ipostaze ale emigrației românești în primul deceniu postbelic..... 64

Mariana MISCHEVCA

Comunism şi urbanism în Europa de Est (1945-1989) 65

Olexander P. KRIVOSHIY

Women's war-time daily life as new area of historical studies 66

Дмитрий ТУМАНОВ

Идеологическая борьба в отношении православной религии сквозь призму законов и приказов принятых в СССР (1961-1991) 67

Alexander ZHIDCHENKO

The „Khrushchev thaw" in English historiography: the role of socio-political and civilizational ideas 68

Ilie GÎRNEȚ

Evoluția parlamentarismului în Moldova..... 70

Alexei CERNOV

Raporturile economice ale Republicii Moldova cu Federația Rusă (2001-2005)..... 70

Constantin SOLOMON

Reflectarea campaniei electorale pentru alegerile parlamentare (2014) în ziarele „Moldova Suverană” şi „Nezavisimaia Moldova” 72

Ion GHELEȚCHI
Considerații cu privire la predarea ***istoriei locale*** în instituțiile de învățământ preuniversitar 74

Adrian DOLGHI, Alina FELEA
Reprezentarea cartografică a anexării Basarabiei de URSS şi constituirii RSSM 76

Lucia GLIGOR
Conexiunea între interpretările mitului antic la lecțiile de istorie şi opera literară la lecțiile de literatură 77

Aliona STÎNCĂ
Rolul formelor de organizare şi desfăşurare a activităților didactice din şcoală şi extraşcolare la istorie 78

Elena MURARU
Asigurarea continuității între formarea inițială şi continuă a cadrelor didactice 79

Ion EREMIA
Baza legislativă a activității ştiințifice în instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova (1991-2014) 80

Pavel COCÂRLĂ
Evoluția componenței etnice a absolvenților USM repartizați în şcolile superioare şi instituțiile de cercetare ştiințifică din RSSM (1951-1965) 82

Gheorghe PALADE
Problema limbii de stat şi a grafiei latine în cadrul Consiliului Ştiințific al Universității de Stat din Chişinău (1988-1989) 84

Liliana ROTARU
Implementarea Hotărârilor Sesiunii a XIII-a a Sovietului Suprem a RSSM cu privire la limbă şi alfabet la Universitatea de Stat din Moldova 86

Anatol PETRENCU
O radiografiere a acordurilor de colaborare, semnate de USM cu alte universități din lume 87